

Miehen kokemus merkityksellisistä suhteista eron jälkeisessä isyydessä

Heli Kaskiluoto

Tampereen Yliopisto

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

Sosiaalityön pro gradu-tutkimus

Huhtikuu 2015

TIIVISTELMÄ

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

KASKILUOTO, HELI: Miehen kokemus merkityksellisistä suhteista eron jälkeisessä isyydessä

Pro gradu-tutkimus, 69 sivua, 2 liitesivua

Sosiaalityö

Ohjaaja: Forsberg Hannele

Huhtikuu 2015

Tutkimuksessani tarkastellaan merkityksellisiä suhteita eron jälkeisessä isyydessä miehen kokemana. Tutkin miten suhteet entiseen tai nykyiseen puolisoon vaikuttavat koettuun ja toteutuneeseen isyyteen. Tarkastelen myös näiden suhteiden merkitystä isien ja lasten välisiin suhteisiin.

Tutkimukseni on laadullinen ja minä toteutin sen haastattelemalla puolistrukturoidulla teemahaastattelulla seitsemää isää, jotka olivat läpikäyneet avo- tai avioeron. Teemat olivat jaettu kolmeen osaan, aika ennen eroa, erovaihe ja eron jälkeinen vaihe. Tutkimuksen aineiston keräsin helmikuussa 2015. Isät valikoituivat tutkimukseeni yhteisten tuttavien ja sosiaalisen median kautta, kyse on tällöin niin sanotusta lumipallo-otannasta. Nuorin haastateltava oli 33 ja vanhin 56, isien keski-ikä oli 41,4 vuotta. Lapsia tutkimukseen osallistuvilla isillä oli yhden ja viiden välillä, lapset olivat iältään reilusta vuodesta aina 23 saakka. Tämän tutkimuksen aineisto on analysoitu sisällön analyysia hyväksikäyttäen.

Tämän tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että suhteilla entiseen tai nykyiseen puolisoon on merkitystä siihen, miten isä kokee eron jälkeisen isyyden toteutuneen. Merkityksellisemmäksi nousi suhde nykyiseen puolisoon silloin, kun tämä ei hyväksynyt miehen entisen liiton lapsia. Uusi puoliso joko edesauttoi eron jälkeisen isyyden toteutumista tai vaikeutti sitä merkittävästi.

Suhteen laatuun ei niinkään vaikuttanut se, millainen parisuhde oli ollut ennen eroa, vaan erovaiheen konfliktit sekä se, miten lasten asioista pystyttiin sopimaan eron jälkeen. Ajan saatossa suhteiden merkitys muuttui vähemmän merkityksellisemmäksi. Tämän

tutkimuksen isillä suhteet entiseen puolisoon eivät vaikuttaneet kovin merkittävästi isien ja lasten välisiin suhteisiin.

Avainsanat: avo- tai avioero, isyys, eroisyys, suhteet

ABSTRACT

University of Tampere

School of Social Sciences and Humanities

KASKILUOTO, HELI: Man's experience in the relevant relations between the difference in the post-fatherhood

Master's thesis, 69 pages, 2 appendices

Social Work

Advisors: Forsberg Hannele

April 2015

The examinations of my item are the meaningful relationships that man experiences in his fatherhood after relationships breakdown. I examined how relationships to former and current spouse affect experienced and realized fatherhood. I also view the effect of these relations to the between fathers and children.

My research is quantitative and I put it into practice by semi-structured theme interview, interviewing seven fathers who had gone through relationship breakdown. Themes were divided to three parts, time before relationship breakdown, differential phases and the phase after relationship breakdown. I gathered up my research material in February 2015. The fathers selected to my research by shared friends and social media by so-called snowball sampling. The youngest interviewee was in the age of 33 and the oldest 56, average age was 41,4 years. The fathers, who participated to this research had been one and five children in the age of a little bit over one year up to 23 years. The material of this research has been analyzed by using content analysis.

It can be concluded by this research that relations to former and current spouse do have meanings to how father experiences the fatherhood realized after relationship breakdown. The relation to current spouse was the more meaningful experience when she did not accept the children of the former relationship. The new spouse either contributed the realization of fatherhood or complicated it significantly.

The nature of the relationship before relationship breakdown did not influence to the relation between father and children but the conflicts during the relationships breakdown and how they were able to agree on things after relationship breakdown. Over time the

meaning of the fatherhood relations altered less relevance. Father's relations of this research to former spouse did not influence very significantly to the relations between fathers and children.

Keywords: divorce or cohabitation a separation of a cohabiting couple, fatherhood, divorce fatherhood, relations

Sisältö

1. JOHDANTO	1
2. ISYYDEN MÄÄRITELMÄ	2
3. ISÄN TEHTÄVÄT SEKÄ SUHDE PUOLISOON JA LAPSEEN	7
3.1 Suhde puolisoon ja lapseen	7
3.2 Isän tehtävät lapsen elämässä	11
4. PARISUHTTEEN KARIUTUMINEN, PERHEEN HAJOAMINEN	12
5. ISYYS ERON JÄLKEEN	17
5.1 Suhde lapseen eron jälkeen	17
5.2 Muuttunut isyys	19
5.3 Eroisyyden erilaiset vaihtoehdot	20
6. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	24
6.1 Tutkimuskysymykset	24
6.2 Aineiston luonne ja keruu	25
6.3 Teemahaastattelu	27
6.4 Aineiston käsittely ja analysointi	28
6.5 Tutkimuksen eettisyys	29
6.6 Tutkimuksen luotettavuus	31
7. ERON JÄLKEISEEN ISYYTEEN LIITTYVÄT MERKITYKSELLISET SUHTEET MIEHEN KOKEMANA	33
7.1 Tutkimukseen osallistuvat isät	33
7.2 Aika ennen eroa	37
7.3 Erovaihe	40
7.4 Eron jälkeinen vaihe	48
8. POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	55
8.1 Suhteet lapsiin	55
8.2 Suhteet entisiin tai nykyisiin puolisoihin	58
8.3 Jatkotutkimukset	62
Lähteet	63
Liitteet 1 ja 2	70

1. JOHDANTO

Arvostan ja kunnioitan isyyttä oman elämänhistoriani vuoksi. Olen syntynyt 1970-luvun alussa ja omien vanhempieni avioero tuohon aikaan oli vielä suuri ja harvinainen asia. Asiaa suurensi vielä se, että eron aikaan, ollessani reilun vuoden ikäinen, isästäni tuli yksinhuoltaja. Vieläpä niin, että välit äitiini katkesivat lähes kerrasta. En tiedä mitä tuolloin tapahtui, mutta sen tiedän, että isä on minut hienosti kasvattanut, hoitanut ja antanut minulle hyvän isän esikuvan, joka on ollut kantava voima läpi elämäni. Perinteisesti eroon päädyttäessä vanhemmat sopivat lapsen asumisen äidin luona. Vasta 1980-luvulla isän luona asuminen on hieman yleistynyt, mutta väheni taas 1990-luvulla (Panttila 2005, 10).

Aikuisiässä, kun siirryin työhön lastensuojelun piiriin, kohtasin aika ajoin isiä, jotka nousivat lähes sankareiksi silmissäni ottaen kriisien keskellä vastuun lapsestaan sekä itsestään. Tämä ei tietenkään sinänsä ole mikään ihme, mutta minun kipinäni isyystutkimukseen syttyi. Minulla on myös aviomies, joka ilman kerskumatta on äärimmäisen hyvä isä. Voisiko johtua siitä, että aviomieheni isä on ollut hänen esikuvanaan, jota myös kunnioitan ja arvostan suuresti. Olen ollut onnekas, minua ympäröivät hyvät isät.

Minua on pitkään kiehtonut isien asema ja isyyden kokeminen eron jälkeisessä tilanteessa. Gradun aihe oli minulla jo pitkään suunnitelmassa, mutta lopullisen muotonsa se sai kandidityön jälkeisestä ajatustyöstä. Tein kandidaatintutkimuksen eron jälkeisestä isyydestä isän silmin, ja haastatteluja tehdessäni eteeni nousi eron jälkeiset suhteet ja niiden merkitys koettuun isyyteen. Minua jäi mietityttämään näiden suhteiden merkitys niin paljon, että halusin tutkia niiden merkitystä eron jälkeiseen isyyteen.

Sosiologisessa perhetutkimuksessa isyys on ollut aiheena selkeästi harvinaisempi kohde kuin äitiys. Lupton & Barclay (1997) tutkivat erään sosiologisen tietokannan kaikki artikkelit 1974 – 1996 ja löysivät äitiyttä koskevaa aineistoa yli 13-kertaisesti verrattuna isyyttä koskeviin artikkeleihin. Tämä kertoo hyvin selvästi siitä, että äitiys koetaan isyyttä tärkeämmäksi tutkimuskohteeksi.

Isyyslaki astui voimaan vuonna 1976, sitä ennen juridinen isyys oli käytännössä synonyymi elatusvelvolliselle, mikä hyvin pitkälle kertoo isyyteen tuolloin liitetyistä arvoista ja odotuksista (Ritala-Koskinen 2001, 56). Nykyisin kuitenkin isän rooli on muuttunut ja

voimistunut merkittävästi. Isän suhde omaan lapseensa on aivan uniikki. Se on ainutkertainen ja ainutlaatuinen suhde. Tutkimukset isyydestä ovat myös lisääntyneet viimeisten vuosikymmenten aikana, ja jonkin verran löytyy myös eron jälkeisestä isyydestä tutkimuksia (Huttunen 2001, 9). Tutkimusta, jossa olisi ainoastaan tutkittu eron jälkeisten suhteiden merkitystä isyyteen, en ole löytänyt. Moni tutkimus aiheesta kuitenkin käsittelee. Helinä Mesiäislehto-Soukka (2008) on tehnyt Pro gradu työnsä isien kokemuksesta vanhemmuudesta eron aikana ja sen jälkeen. Hän kuvailee tulosta vanhemmuuden poluksi, joita isät kulkevat eron jälkeen ja jossa erilaiset tapahtumat ja asiat johtavat eritasoiseen vajavaiseen vanhemmuuteen aina menetettyyn vanhemmuuteen saakka. Kyseisen tutkimuksen miehet kokivat vanhemmuuden olevan äidin ehdoilla toteutuvaa. Tulee kuitenkin muistaa, että tutkimuksen tuloksia ei voi yleistää kaikkiin avioeron kokeneisiin miehiin; tulokset tukevat vain osittain aikaisemmin aiheesta tehtyjen tutkimuksen tuloksia.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia eron jälkeisen isyyteen vaikuttavia suhteita isän kokemana. Mitkä ja miten suhteet säätelevät eron jälkeistä isyyttä? Uskon, että suhteilla lapsiin sekä entiseen ja mahdolliseen uuteen puolisoon on suuri merkitys siihen, miten isä kokee ja toteuttaa isyyttään eron jälkeen. Tutkimukseni tavoitteena on tuoda näkyväksi eroisyyteen liittyviä ilmiöitä isien omien kokemusten kautta. Seltzer on todennut vuonna 1991, että miesten sitoutuminen eron jälkeiseen isyyteen liittyy eron jälkeisiin asumisjärjestelyihin, mutta myös suhteilla on merkitystä.

Tämän tutkimuksen teoria nojaa Jouko Huttusen isyyden käsitteellistämiseen, kiintymyssuhdeteoriaan sekä parisuhteessa että isä-lapsisuhteessa. Lähestyn suhdetta useammasta näkökulmasta. Avaan myös eron jälkeistä isyyttä käsitteiden kautta. Tutkimukseni toteutan haastatteleamalla eron läpikäyneitä isiä, heidän kokemuksiaan siitä, miten suhteet entiseen tai nykyiseen puolisoon sekä lapsiin vaikuttavat heidän koettuun ja toteutuneeseen isyyteen.

2. ISYYDEN MÄÄRITELMÄ

Isän suhde omaan lapseensa on aivan erityinen. Se on ainutkertainen ja ainutlaatuinen suhde. Isä-käsite ei ole tällä hetkellä ilmiönä yksiselitteinen. Voidaankin kysyä kuka tai

mikä isä on? Toisaalta voidaan myös kysyä, voiko lapsella olla kaksi isää, sillä uusperheet ovat nykyisin myös hyvin tavallisia. Yksi lyhyt määritelmä isästä voisi olla seuraava: Isä on mieshenkilö, joka ei ole synnyttänyt lasta, mutta hänellä on läheinen suhde lapseen. Isäsananan käytön uudelleenjärjestely ei varmastikaan ole mutkatonta, koska jokaisella on mielessään omanlaisensa käsitys isyydestä, josta haluaa pitää kiinni. Monille miehille isyyden kokeminen muodostuu pysyväksi identiteetiksi, jolloin oman isyyden pohtiminen tuntuu absurdilta ja jopa loukkaavalta. (Huttunen 2001, 57 - 58.)

Viime vuosina on käyty paljon myös julkista keskustelua isyydestä. Maskuliinisuuden muuttuminen ja lasten isänä oleminen ovat sekoittuneet keskenään. Isyys on samaan aikaan jatkumoa ja muutosta. Pienet poikamme, tulevat isät, heijastavat omien isiensä ja isoisiensä elämää, mutta samalla peilaavat oman aikansa ja sukupolvensa todellisuutta. Muutokseen keskittyminen on johtanut siihen, ettei isyyden jatkuvuuksiin ole juuri kiinnitetty huomiota. ”Perinteisen isyyden” sitkeä pysyvyys on kyllä huomattu, mutta useimmiten tavalla, jossa se ymmärretään tilana, josta olisi syytä pyrkiä pois. Vaikka ajatus hoivaavasta isistä oli 1990-luvun isäkeskusteluissa samaan aikaan radikaali ja uusi, sen juuret voidaan nähdä 1950-luvulla läpilyöneessä lähestymistavassa, jossa vanhemmuutta tarkasteltiin lapsen hyvän psyykkisen kehityksen näkökulmasta. Keskusteluun, joka aiemmin koskenut lähinnä äitejä, sisällytettiin nyt myös isät. (Mykkänen & Aalto 2010, 30 - 32.)

Johanna Mykkäsen (2010) väitöskirjassa Isäksi tulon tarinat, tunteet ja toimivuus, todetaan, että isyydestä on tullut haavoittuva, epävarma ja altis arvostelulle. Isyyteen liittyvät nykypäivän muutokset voidaan nähdä isän näkökulmasta sekä uhkana mutta myös uutena mahdollisuutena. Muuttuva isyys tuo mukanaan myös mahdollisuuden näyttää tunteitaan ja kokea sellaisia kokemuksia, jotka ovat ennen kuuluneet vain naisille. Miehet on perinteisesti nähty rationaalisina, käyneet työssä kodin ulkopuolella, sitä vastoin naiset ovat olleet tunneherkkiä ja useimmiten työskennelleet kotona. Nämä ovat selkeästi kuvanneet miehille ja naisille osoitettuja paikkoja sekä toimintatapoja. Viime vuosikymmeninä isät ovat alkaneet puhumaan omalla äänellään tutkimuksissa ja populaarikirjallisuudessa yhä vahvempana. (Mykkänen 2010, 14.)

Huttunen (2001) on löytänyt isyydelle neljä erilaista variaatiota ja näkökulmaa, Huttusen lähtökohdasta isyys ja isä ovat yläkäsitteitä ja näiden alle jää useita suppeampia tulkintoja isyydestä.

Isyys voi olla biologista isyyttä, jolla tarkoitetaan miehen ja lapsen perinnöllistä suhdetta. Tällä tarkoitetaan sitä, että lapsi on saanut alkunsa tämän miehen sukusoluista joko luonnonmenetelmällä tai nykyaikaisesti keinohedelmöityksellä. Tällä on iso merkitys lapsen ja miehen näkökulmasta. Vaikka mies ei tapaisikaan koskaan lastaan, tietoisuus siitä että hänellä on perillinen ja hänen geeninsä jatkavat elämää hänen kuoltuaan, saattaa olla miehelle hyvin merkityksellinen tieto, mikä ohjaa hänen elämäänsä. (Huttunen 2001, 58 - 59.)

Juridisella isyydellä tarkoitetaan isyyttä, jossa korostuu yksityisoikeudellinen näkökulma; kenellä on yhteiskunnan antamia oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen nähden lain silmissä. Juridiseksi isäksi voi tulla kolmella eri tavalla: avioliiton isyysolettaman, adoption tai isyyden tunnistamisen ja vahvistamisen yhteydessä. Juridisen isän keskeisin asia on vastuu lapsesta. (Huttunen 2001, 58 - 59.)

Sosiaalinen isyys taas toteutuu silloin kun mies asuu lapsen kanssa, jakaa arjen ja osallistuu jollakin tavalla lapsen huolenpitoon, hoivaan ja antaa aikaansa lapselle. Sosiaaliseseen isyyteen sisältyy myös julkinen esiintyminen lapsen kanssa, jossa miehen isyys tavallaan saa muiden hyväksynnän. Sosiaalisen isän määritelmä on hyödyllinen jo siitäkin syystä että monet isät ovat selkeästi vain sosiaalisia isiä. Jos mies ei ole biologinen eikä juridinen isä, eikä lapsikaan kutsu häntä isäksi vaan voi puhutella häntä etunimellä, voidaan tietysti kysyä, voidaanko hänet nimetä sosiaaliseksi isäksi. (Huttunen 2001, 58 - 59.)

Huttunen (2001, 63) mieltää mies-kaveri nimityksen sosiaalisen isän korvikkeeksi. Monesti tämä on varmasti hyvä ajatus ja toimivakin, varsinkin jos kyseessä on lähisukulainen, perheystävä tai joku muu mieshenkilö, joka antaa aikaa lapselle. Itse pohdin kuitenkin suhdetta, jossa kyseessä on selkeästi tilanne, jossa mies on tullut lasten äidin elämään avopuolisoksi tai miesystäväksi lasten ollessa pieniä ja heidän välilleen on syntynyt selvä tunnesuhde ja mies täyttävät selkeästi sosiaalisen isyyden "vaatimukset", voisi olla hyvä puhua sosiaalisesta isyydestä myös julkisuuden tasolla. Ajattelisin sillä olevan positiivinen vaikutus miehen ja lapsen väliseen suhteeseen. Sosiaalinen isyys on paljon vakavammin otettava asia kuin mies-kaveri.

Psykologinen isyys on vaikeimmin hahmotettava ja saavutettavissa oleva isyyden muoto. Psykologisella isyydellä tarkoitetaan tunnepohjaista, kiintymykseen perustuvaa suhdetta. Tämä isyyssuhde määrittyy ensisijaisesti lapsen kautta: ketä lapsi pitää isänään, keneen

luottaa ja turvautuu. Miehen näkökulmasta psykologinen isyys on saavutettu silloin, kun mies tuntee haluavansa suojella, auttaa ja viettää lapsen kanssa aikaa. Voidaan puhua, että lapsen ja miehen välille on syntynyt kiintymyssuhde. Tärkein asia tässä isyydessä on se, että sekä lapsi että mies kokevat aitoa iloa ja tyydytystä vuorovaikutteisesta yhdessäolosta. (Huttunen 2001, 64.)

Palkovizin (2002) esittämän näkemyksen mukaan isyys voidaan nähdä yhteisesti jaettuna, yhtenäisenä ja kollektiivisena entiteettinä, joita yhteiskunnalliset puitteet rajaavat ja mahdollistavat. Jokaisen sukupolven isällä on oma tapansa toteuttaa isyyttään, johon vaikuttaa henkilöhistoria ja elämänhistoria. Isyyteen vaikuttavat myös suhteet lapsen äitiin ja äidin asenteet. (Palkoviz 2002, Mykkäsen 2010, 16. muk.)

Aalto & Kolehmainen (2004, 15) ovat sitä mieltä, ettei isyyttä tulisi tulkita vain perinteisen ja uuden käsitteillä, kuten on tehty paljon. Silloin jää huomaamatta se moninaisuus joka isyyden tulkinnoissa on esiintynyt jopa saman aikajakson sisällä. Myös Huttunen (1999, 169) on käsitellyt isyyden muutosta, jakaen isyyden kolmeen erilaiseen tasoon, ja korostaa, että on tärkeää määritellä, minkä tason isyydestä ja minkä isyyden muutoksessa milloinkin puhutaan. Huttusen mukaan isyydellä on syvät yhteiskunnalliset ja kulttuuriset juuret, jotka määrittävät vahvasti yksittäisten isien toimintaa isänä. Isyys on samanaikaisesti yksilöllistä ja yhteisöllistä. Kulttuuri ja yhteiskunta antavat suuntaa isyydelle, mutta isä toimii myös yksilönä aktiivisena toimijana.

Kulttuurinen isyys on käsitteenä jopa hieman abstrakti. Kulttuurinen isyys on määritelty monikasvoiseksi ja monisärmäiseksi, johon liittyvät uskomukset, ennakkoluulot, asenteet ja stereotyypit. Jokaisessa kulttuurissa on oman aikakautensa ihanteet isyyden mallissa tai isyyskuvassa ja muut variaatiot jäävät huonompana syrjään. Vallitsevalla isyydellä Huttunen tarkoittaa isyyttä, jonka valtaosa isistä ottaa omakseen itsestään selvyytenä. Niin kutsuttu perinteinen isyysmalli, on hyvä esimerkki kulttuurisesta vallitsevasta isyydestä, jolle luonteenomaista oli jämäkkyys, ja kaikenlainen hoivaaminen oli outoa ja vierasta, sitä pidettiin jopa kiellettynä. (Huttunen 1999, 171.)

Yhteiskunnallisella isyydellä tarkoitetaan niitä isyydestä vallitsevia käsityksiä, jotka määräävät ja säätelevät yhteiskunnallisia ja yhteisöllisiä ratkaisuja silloin kun käsitellään yksittäisten ihmisten tai ihmisryhmien perheyttä, vanhemmuutta, isyyttä ja äitiyttä koskevia kysymyksiä työelämässä, sosiaalitoimessa tai perhepolitiikassa. Nämä organisaatiot tekevät jatkuvasti määrittelyä sopivan ja suotavan isyyden suhteen. Huttunen nostaa esiin

tämän isyyden käsitteen epäjohdonmukaisuuden. Miehiin suunnataan jatkuvasti isyysvalistusta ja asennemuutosta useasta suunnasta. Viime aikoina suuntaus on ollut se, että isät osallistuisivat lastensa elämään ja että lapsi tarvitsee isän läsnäoloa. Miesten houkuttelu uudenlaiseen isyyteensä on ollut suureksi osaksi vain pelkkää puhetta, sillä monet yhteiskunnan tukitoimet ovat kuitenkin riittämättömiä aidosti osallistuvan isyyden kanssa. Yhtenä oivana esimerkkinä toimii työelämän isyysajattelu, jossa keskeisenä on vieläkin eräänlainen isyyden kieltämien: isyyttään ei saisi tuoda esiin, eikä se missään tapauksessa saa häiritä työntekoa. (Huttunen 1999, 174 -175.)

Perheiden isyys on kolmas taso, jolla isyyttä voidaan määrittää. Tämän isyyden määrittelee isä itse, äiti ja lapset yksilön näkökulmasta. Mitä isät ja äidit itse ajattelevat isyydestä, kuinka miehet oikeasti toteuttavat omanlaista isyyttään, millaisia kokemuksia heillä on isyydestään ja miten äidit ja lapset ovat kokeneet isän toiminnan. Jokaisella isällä on omanlainen isyys, ja se luodaan yhteistyössä perheen kanssa kuitenkin niin, että se pysyy kulttuuristen isyysajatusten ja yhteiskunnallisten reunaehtojen marginaalissa. Mielestäni Huttunen kiteyttää perheiden isyyden yhteen napakkaan lauseeseen: ” *Isyys ei todellakaan ole takki, joka miehelle ojennetaan ja jonka hän mukisematta pistää päälleen, vaan maailman sivu miehet ovat tuottaneet yksilöllistä isyyttä, vaikka sillä ei ehkä ole ollutkaan feedback-vaikutusta vallitsevaan isyysmalliin.*” (Huttunen 1999, 175 -176.)

Usein tutkijat pyrkivät luokittelemaan ja listaamaan erilaisia isyyksiä, mutta jotkut tutkijat kuten Vuori (2004) ja Aalto (2004) ovat pyrkineet purkamaan näitä luokituksia ja ovat tarkastelleen kriittisesti isyyden saamia määritelmiä kulttuurissa, tutkimuksissa sekä perheasiantuntijoiden teksteissä. Tavoitteena on ollut tuoda tietoisuuteen määritelmien taakse piiloutunutta valtaa ja sukupuolikäsityksiä. Äidin ja pikkulapsen suhteen erityisyyttä korostanut kehitysteoreettinen ajattelu, joka tarjosi isälle sivustatukijan ja perheen elättäjän tehtäviä, sai 1970–1980-luvuilla haastajakseen feminististä teoretisointia ja uudenlaista isätutkimusta. Niissä painotettiin miesten kykyä hoivata lapsia äidin lailla ja hänen rinnallaan sekä isän itsenäistä merkitystä aivan pienenkin lapsen kehityksessä. Ajatus hoivaavasta isästä tuki jo aiemmin muotoiltua jaetun vanhemmuuden ideaa. Toiveikkaimmat uskoivat, että naisten ja miesten kesken jaetun hoivan tuloksena kasvaisi uudenlaisen, tasa-arvoisen sukupuoli-identiteetin omaavia lapsia. Jaettu hoiva ratkaisisi muutamassa sukupolvessa kysymyksen sukupuolieroista ja naisia alistavasta hierarkiasta. (Vuori 2004, 43–46.) Kolehmainen ja Aalto (2004,13) puolestaan nostavat esiin sen, miten

sukupuolen avulla järjestetään miesten ja naisten välisiä suhteita, jolloin mieheys asettuu jollakin tavalla itsestään selvästi naiseutta ylemmäksi.

Tässä tutkimuksessa kiinnitytään psykologisen isyyden muotoon ja siihen miten isyyssuhde perustuu isän ja lapsen kiintymykseen ja miten isä kokee isyyden tunnetasolla. Perheiden isyys on toisena tasona tässä tutkimuksessa ja se, miten isä itse sekä puoliso ja lapset määrittelevät ja kokevat isyyden. Tutkimuksessa tarkastellaan myös isän kokemuksia isyydestä ja miten isä luo omanlaisensa isyyden perheen myötävaikutuksella.

3. ISÄN TEHTÄVÄT SEKÄ SUHDE PUOLISOON JA LAPSEEN

3.1 Suhde puolisoon ja lapseen

Lapsen ja vanhemman suhteen tutkimiseen on olemassa paljon erilaisia teorioita. Tässä luvussa avaan parisuhteen sekä vanhemman ja lapsen suhdetta kiintymyssuhdeteorian ja emotionaalisen saatavillaolon teorian viitekehyksessä. (Biringn & Easterbrook, 2012)

Kiintymyssuhdeteorian (attachment theory) on luonut brittiläinen psykiatri ja psykoanalyytikko John Bowlby (1907–1990). Teorian mukaan läheisillä ihmissuhteilla on konkreettinen merkitys koko persoonallisuuden kehitykselle. Se on tieteellisesti ylivoimaisesti menestynein kehitysteoria. Bowlbyn mukaan ihmislapsen varhaiskehitystä säätelevät turvallisuuden tarve ja pyrkimys pysytellä vaaratilanteissa mahdollisimman lähellä hoivaavaa aikuista. (Duodecim 2004, 1866 - 73.)

Mary Ainsworth on ollut Bowlbyn rinnalla tutkimassa kiintymyssuhdeteoriaa ja he ovat löytäneet kuusi osatekijää kiintymyssuhteeseen:

1. suhde on pysyvä tai jatkuva, ei ohi menevä
2. kohteena on tietty henkilö
3. suhde on emotionaalisesti tärkeä
4. tavoitteena on yhteyden ylläpitäminen toiseen ihmiseen

5. vastentahtoinen erossa olo aiheuttaa ahdistusta

6. tyypillistä on turvan, hyvänolon ja lohdun etsiminen (Hughes 2011, 19.)

Lapsen näkökulmasta kiintymyssuhdeteoriassa ajatellaan, että lapsella on biologinen tarve muodostaa kiintymyssuhde. Lapsen on muodostettava läheinen suhde jäädäkseen eloon, ja kiintymyssuhde liittyy tähän lajikehityksen ominaiseen piirteeseen. Lapsella pitää olla tunne, että joku aikuinen auttaa häntä selviytymään tunnetasolla mutta myös konkreettisen hoivan tasolla. Vauva ei pysty huolehtimaan itsestään fyysisesti eikä psyykkisesti, vaan tähän tehtävään hän tarvitsee luotettavan aikuisen. Kiintymyssuhteessa lapsi reagoi turvallisesti ja myönteisesti toiseen ihmiseen, tuntee onnellisuutta kun tämä on lähellä, sekä etsii tältä turvaa pelon hetkellä. Kiintymyssuhteessa lapsi selvittää käsityksiä itsestä, käsityksiä muista suhteissa itseensä ja ihmissuhteisiin liittyviä tunteita. Näiden avulla lapsi tekee päätelmiä siitä, millainen hän on ja millaisena muut näkevät hänet. (Vilen, Leppämäki & Engström 2006, 86 - 88.)

Lapsi tarvitsee turvallista jatkuvuutta kiintymyssuhteissaan. Turvattomasti kiintyneelle lapselle kehittyy vääristyneitä malleja ihmissuhteista (Haapasalo 2007, 86). Pieneen lapseen kohdistuvat toistuvat hylkäämiset, hyljeksintä, pahoinpitely ja laiminlyönti voivat tuottaa kiintymissuhdehäiriön, joka voi näkyä kyvyttömyytenä solmia läheisiä ihmissuhteita, empatian puutteena, ihmissuhteiden pinnallisuutena ja helppona korvattavuutena sekä äärimmäisenä riippuvuutena tai erillisyytenä suhteessa toisiin ihmisiin (Haapasalo 2006, 137). Se, minkä ikäisenä lapsi on kokenut kiintymyssuhdehäiriön, sillä on merkitys aikuisiän oireisiin (Haapasalo 2008, 40).

Kun puhutaan kiintymyssuhdevauriosta, käytössä on muun muassa vierastamiskoe (0-5 vuotiaan vääristynyt tunnetaso) Vierastamiskokeen tulokset jaetaan kolmeen ryhmään välttelevään, tavalliseen ja ristiriitaiseen kiintymyssuhteeseen. Välttelevä kiintymyssuhde voi syntyä, jos lasta laiminlyödään tai jopa pahoinpidellään lähisuhteessa. Lapselle voi syntyä valetunteita, ja hän piilottaa kielteiset tunteet. Ristiriitainen kiintymyssuhde voi syntyä silloin, kun lapsi ei voi ennustaa tapahtumaa, tai saa ristiriitaisia signaaleja toistuvasti. Vanhemman mielenterveysongelmat sekä päihdeongelmat voivat edesauttaa tämänkaltaisen kiintymyssuhteen syntymiseen. (Haapasalo 2008, 40 - 41.)

Turvattomuus lapsen ja vanhemman välillä on usein liitetty lapsen käyttäytymisen muutoksiin ja ulkoisiin oireisiin. Vanhempien väliset konfliktit ja keskinäinen koettu

turvattomuus ovat vahvasti yhteydessä lapsen emotionaaliseen kehitykseen. Lapsuuden kokemukset eletään myöhemmin uudelleen omissa ihmissuhteissa. (Kääriäinen 2008, 80 – 81.)

Isän läsnäoloa sekä kiintymyssuhdeteoriaa koskenut tutkimus nojasivat psykoanalyttisen teorian käsityksiin lapsen kehityksen vaiheista. Teorian mukaan äidin ja lapsen symbioosin rinnalla isä oli vauvavaiheessa toissijainen vanhempi, mutta isän läsnäolo oli kuitenkin hyvin ratkaisevassa asemassa kolmen ikävuoden jälkeen ja uudelleen varhaisessa teini-iässä. Varsin tärkeänä isä nähtiin poikalapsen sukupuoli-identiteetin sekä sosiaalisen ja moraalisen kehityksen kannalta. Isän katsottiin olevan tärkeä roolimalli ja rajojen asettaja. (Huttunen 1994, 50 -51.)

Isäsuhteen puuttuessa ajateltiin, että lapsella oli riski epänormaaliin kehitykseen fyysisesti, psyykkisesti ja moraalisesti. Näitä lapsia saattoi uhata myös riippuvuus, passiivisuus, epäsosiaalisuus sekä nukkumis- ja syömishäiriöt. Näiden riskien ajateltiin vielä kasvavan, jos kyseessä oli poikalapsi. (Lupton & Barclay 1997, 43 -44.)

Manninen puolestaan nostaa esiin, että isä joka rakastaa ja pitää poikaansa arvokkaana, näyttäytyy pojalle idealisoituna, mutta kuitenkin läheisenä hahmona ja turvana. Varhaisen isän ja pojan välinen rakkaussuhde sisältyy pojalle elinikäiseksi luottamukseksi, joka myöhemmin tukee hänen itsenäistymistään. (Manninen 1991, 47 -48.)

Kiintymyssuhde muodostuu erityisesti niistä kokemuksista, joita lapsi saa ollessaan vuorovaikutuksessa läheisten kanssa. Useimmiten lapsen kiintymyssuhde onkin erilainen äidin, isän ja sisarusten kanssa. Äidin ja isän kiintymyssuhteet lapseensa muodostuvat erilaisista varhaisista vuorovaikutustilanteista, näin ollen jo hyvin pienet lapset odottavat eri asioita isältä ja äidiltä. (Silvén & Kouvo 2010, 70.)

Inge Brethertonin (2010) laatiman isän ja lapsen kiintymyssuhdetta koskevan kartoituksen mukaan isä–lapsi-suhde on uniikki ja äiti–lapsi-suhdetta täydentävä. Tässä korostettiin aiempaa enemmän sitä, että sekä isä että äiti luovat lapseen omanlaisen suhteensa, jotka ovat yhtä tärkeitä mutta eri tavalla merkityksellisiä lapselle. Toisen tutkimuksen mukaan lapsen suhde isään korostui erityisesti silloin, kun äiti ei jostakin syystä kyennyt luomaan läheistä kiintymyssuhdetta lapseen. Tällaista tulosta voi lukea myös siten, että äiti asetetaan edelleen ensisijaiseksi vanhemmaksi ja isä nähdään vain taustalla, ikään kuin varalla, joka ottaa ohjat käsiinsä jos äidille tapahtuu jotakin. Isä–lapsi-suhteen varhaista

kiintymyssuhdetta on tutkittu vähän kun vertaa äideille tehtyihin tutkimuksiin, ja tutkimukset ovat toteutettu myös eri tavoin kuin äideille. (Goodsell & Meldrum 2010, 249 -262.)

Shaver ja Hazan (1993) ovat kehittäneet kiintymyssuhdeteoriaa aikuisrakkaussuhteen teoriaksi. Ihmisen riippuvuus nähdään olemassaolon positiivisena perustana ja turvallinen tunneyhteys rakastettuun hyvinvoinnin ja stressistä toipumisen lähteenä. Teoria korostaa sitä, että ihminen tarvitsee koko elämänsä ajan turvallista perustaa ja turvasatamaa, minkä lähestyttävissä oleva ja lähestymiseen vastaava rakastettu tarjoaa. Toimivan suhteen olennaisin tekijä on suhteen turvallisuus, eikä esimerkiksi ongelmanratkaisutaidot. Hyvän parisuhteen perusta on hyvä tunnetason sitoutuminen kumppaniin. Parisuhteen kriisi tuo esiin sen, kuinka turvalliseksi suhde koetaan. Tässä näkökulmassa kumppanin kriittisyys ja valittaminen nähdään protestina keskinäisen tunneyhteyden ja toisesta huolehtimisen puuttumiselle. Suhteen seksuaalisuus nähdään osana kiintymyskäyttäytymistä eikä pelkkänä eroottisena ja fyysisenä tapahtumana. (Markova & väestöliitto, 2013)

Emotionaalisen saatavillaolon teoria analysoi lapsi-vanhempisuhdetta tunneperäisen läsnäolon näkökulmasta. Teorian mukaan lapsen optimaalisen kehityksen kannalta on oleellista sekä vanhemman kyky virittäytyä tunnetasolla lapsen myönteisten ja kielteisten tunteiden kirjoon että lapsen kyky vastata ja olla aloitteellinen suhteessa vanhempaan. Vanhemman kannustava emotionaalinen läsnäolo mahdollistaa toimivan ja vastavuoroisen kontaktin ja säilyttää lapsen turvallisuuden tunteen myös tämän tutkiessa muuta ympäristöään. Vanhemman emotionaalinen saatavillaolo koostuu kyvystä toimia vuorovaikutuksessa sensitiivisellä ja jäsentävällä tavalla sekä säädellä omia tunteitaan siten, ettei toimi vihamielisesti tai tunkeilevasti. Lapsen vastaaminen tunneilmaisuuilla vanhemman kommunikaatioon eli responsiivisuus ja aloitteellinen huomion hakeminen puolestaan vahvistavat yhteyden tunnetta ja tukevat vanhemman kokemusta omasta merkityksellisyydestä lapselle. (Salo & Fykt, 2013, 402 – 416.)

Emotionaalisen saatavillaolon tutkimus on keskittynyt paljolti äiti-lapsisuhteen arviointiin. Vanhemman ja myös lapsen sukupuolella on kuitenkin ohjaava rooli vuorovaikutuksen rakentumisessa. Poika- ja tyttövauvat toimivat eri tavoin erilaisissa vuorovaikutustilanteissa esimerkiksi niin, että pojat ovat keskimääräin vähemmän pitkittyneessä katsekontaktissa ja häiriintyvät helpommin tunteidensa säätelyssä. Säätelysuhteeseen poikavauvan kanssa pääsemiseksi voi edellyttää suurempaa panostusta vanhemmalta, kun taas tyttövauva voi olla oma-aloitteinen ja määrittelee näin

vuorovaikutuksen kulkua. Nämä vuorovaikutuskuviot saattavat liittyä myöhemmällä iällä tyttöjen ja poikien erilaisiin suhteissa toimimisen tapoihin. Tytöt kehittyvät aktiivisemmiksi partnereiksi, kun taas pojat ottavat herkemmin dominoivan roolin. (Salo & Fykt, 2013, 402 - 416.)

Vanhemman sukupuolella on myös merkitystä lapsen ja vanhemman välisessä vuorovaikutussuhteessa. Lovas (2005) totesi, että noin kahden vuoden iässä emotionaalinen saatavillaolo oli toimivampaa äitien ja tyttölasten välillä. Sama tutkimus osoitti molempien vanhempien olevan sensitiivisempiä tyttölasten kanssa. Isien todettiin toimivan äitejä tunkeilevämmin kaksivuotiaiden poikiensa suhteen. Isät eivät ehkä huomanneet poikalasten viestejä, tai jättivät jostakin syystä reagoimatta niihin. Tutkimus antoi viitteistä siitä, että isien on ehkä vaikeampaa asettua säätelemään poikalastensa herkästi virittyviä tunnetiloja. Tämä tutkimustulos on jossain määrin huolestuva, koska vanhempien emotionaalinen saatavillaolo on erittäin tärkeä lapsen kehityksessä ja isien emotionaalisten ilmaisujen merkitys voi olla poikalapsille hyvin merkityksellinen. Mutta toisaalta, on myös vahvoja viitteitä siitä, että isien ja lasten välisessä vuorovaikutuksessa laadullisesti erilaiset asiat ovat merkityksellisiä lapsen kehitykselle kuin äiti-lapsivuorovaikutuksessa. (Lovas 2005, 327 – 353.)

3.2 Isän tehtävät lapsen elämässä

Vähitellen on alettu tutkia isäsuhteen syntyä, kehitystä ja merkitystä kasvavan lapsen elämässä. Usein on ajateltu, että isä on lapsen ensimmäisten elinvuosien aikana hieman ulkopuolinen. Keskustelua on käyty myös siitä, mikä merkitys isällä on sekä tytön että pojan seksuaalisen identiteetin kehityksessä (Myllärniemi 2010, 36). Manninen (1991) on todennut, että huolimatta varhaisen äidin tyydytystarjonnan ylivoimaisuudesta lapsi kehittää myös suoran suhteen isään. Isästä tulee aluksi ennen kaikkea ei-äiti.

Usein kuuluu sanottavan että miehet odottavat poikavauvaa syntyväksi. Psykoterapeutti Jorma Myllärniemi tutki asiaa ja tuli johtopäätökseen että kyse on ennen kaikkea miehisyyden varhaisemmista ja usein myös piilotajuisemmista kerroksista. Miehisyydestä kertoo se, että kykenee saamaan aikaansaamaan uutta miehisyyttä, jotain itsensä kaltaista. Kun mies saa pojan, se kertoo hänen miehisyytensä ja potenssinsa voimasta.

Myllärniemi toteaa kuitenkin että nämä piilotajuiset fantasiat elää meissä sitkeästi eikä niissä useinkaan ole minkäänlaista todellisuuspohjaa. (Myllärniemi 2010, 54 -55.)

Isän merkitys on hieman erilainen, riippuen siitä onko lapsi tyttö vai poika. Isällä on suuri merkitys tyttärensä feminiinisyyden ja poikansa maskuliinisuuden kehittymisen kannalta. Huttunen toteaa, että menestyvän naisen takana ei olekaan aina ymmärtäväinen ja tukeva aviomies, vaan tytärtään lapsesta asti kannustanut isä. Moni urallaan menestynyt nainen on kertonut, kuinka ratkaisevassa asemassa oman isän vankkumaton luottamus, arvostus ja kannustus ovat olleet, isä on tukenut silloinkin kun muut läheiset ovat epäröineet. (Huttunen 2001, 187.)

Isän merkitys pojan maskuliinisuuden häiriöttömälle kehitykselle on hyvin tärkeä. Isän toinen tärkeä tehtävä on varhaisen miehisen liiton luominen ja sen turvin pojan irrottaminen varhaisesta symbioottisesta suhteesta äitiin. Jos näissä kehitystehtävissä epäonnistutaan, niillä voi olla kauaskantoisia vaikutuksia myöhemmin elämässä seksuaalisen identiteetin kehittämisessä. (Myllärniemi 2010, 60.)

Erotilanteessa lapsen sukupuolella ei Suomessa ole merkitystä. Eri kulttuureissa katsotaan isän roolia hieman eri tavalla. Kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu, että mustaihoisten väestössä biologinen isyys ei ole niin vahvassa asemassa kuin valkoihoisten keskuudessa. Yksi näiden tutkimusten puutteista kuitenkin on se, että on käytetty vain toisen käden tietoa esimerkiksi äidiltä kerättyä tietoa. Aiemmin on todettu, että lapsen sukupuolella on merkitystä isäsuhteeseen. Isät luovat pysyvämmän isäsuhteen poikalapseen kuin tyttölapseen, ja eron jälkeen isät pitivät yhteyttä poikalapsiin enemmän kuin tyttölapsiin Valkoihoisten keskuudessa tällaista ei ole ollut havaittavissa. (Peart, Pungello, Campebell, & Richey 2006, 71.)

4. PARISUHTEEN KARIUTUMINEN, PERHEEN HAJOAMINEN

Parisuhde saattaa olla sekä suurimman onnen että onnettomuuden lähde. Tehdyissä arvotutkimuksissa ihmiset arvostavat erityisen paljon parisuhdetta ja perhettä. Ihmisen löytäessä parin itselleen, sanotaan, että hän löysi onnensa. Avioero puolestaan koetaan puolison kuoleman jälkeen elämän toiseksi kovimman stressin aiheuttajaksi.

Parisuhteessa koetaan vahvoja tunteita ja se koetaan myös resurssina, josta voi ammentaa voimaa jokapäiväisen elämän haasteisiin. Hyvällä parisuhteella on merkitystä myös ihmisen fyysiseen ja psyykkiseen hyvinvointiin positiivisella tavalla. (Kontula & väestöliitto 2013, 20.)

Väestöliitto on tehnyt vuonna 2013 tutkimuksen, jossa tutkittiin suomalaisten avio- ja avoliittojen vahvuuksia ja ristiriitoja sekä syitä avio- ja avoeroihin. Tutkimukseen poimittiin Väestörekisterikeskuksesta vuonna 2005 avio- tai avoliiton solmineita. Tutkimukseen vastasi yli 3 000 keski-ikäistä naista ja miestä. Noin puolet heistä jatkoi vuonna 2005 alkanutta suhdettaan ja loput olivat eronneet kyseisestä suhteesta. Tämän tutkimuksen mukaan useimmat suomalaiset parit olivat suhteellisen tyytyväisiä liittoonsa. He kokivat, että heidän suhteensa vastasi odotuksia ja tarpeita ja he tunsivat saavansa arvostusta puolisoiltaan. Onnellisessa parisuhteessa kaikkein tärkeimpänä pidettiin vahvaa luottamusta puolisoon ja molemminpuolista arvostusta ja kunnioitusta. Hyvän ja onnellisen parisuhteen tärkeimmät ominaisuudet olivat tässä tutkimuksessa sangen epäromanttisia, ja erosivat näin Roosin (2001) toteamuksesta, joka piti eroottista kiintymystä hyvin tärkeänä. Parisuhde näyttäytyi tässä tutkimuksessa erityisesti yhteistyösuhteena, jonka tavoitteet saattoivat olla hyvin käytännönläheisiä. Naisilla oli paljon enemmän toiveita ja odotuksia parisuhteeltaan ja puolisoiltaan kuin miehillä. (Kontula & väestöliitto 2013,11.)

Suhteet ovat monella eri tavalla muuttuneet ja monipuolistuneet. Vähän yli puolet keski-ikäisistä on nykyisin naimisissa, mutta tämä osuus laskee jatkuvasti. Samalla on noussut erityisesti alle 35-vuotiaana avoliitoissa elävien miesten ja naisten osuus. Tästä nuoresta ikäluokasta noin 40 prosenttia elää avoliitossa. Avioliitot ohittavat nykyään suosiossaan avoliitot vasta yli 30-vuotiailla. Monet avioituvat vasta silloin, kun lasten hankinta tulee ajankohtaiseksi. Tämä perheen perustamisikä tulee jatkossa yhä nousemaan. (Kontula & väestöliitto 2013, 21.)

Parisuhteelle ja perheelle tulee myös aikoja, jolloin puolisoitten välille ilmaantuu kriisejä. Kriisit saattavat syntyä sekä sisäisistä että ulkoisista syistä. Ulkoista painetta voivat aiheuttaa esimerkiksi perheen ja työn yhteensovittamisen ongelmat tai työttömyyden synnyttämä stressi ja taloudelliset vaikeudet. Sisäistä painetta puolestaan synnyttävät parisuhteen toisen osapuolen henkilökohtaiset kriisit ja ongelmat, kuten esimerkiksi sairaudet tai päihteiden käyttö. (Kontula & väestöliitto 2013,11.)

Jokaisessa parisuhteessa tulee aikoja, jolloin molemmat tai jompikumpi pohtii, kannattaako suhdetta jatkaa vai eroaako. Parisuhde etenee erilaisissa sykleissä. Aluksi eletään symbioosivaihetta, eräänlaista ihastumisen vaihetta, joka kestää muutaman vuoden ajan. Tämän jälkeen seuraa irtaantumisen ja itsenäistymisen vaihe, joka kestää noin 5 – 7 vuotta, tällöin oman tilan halu kasvaa. Kolmas liiton kehitysvaihe on kumppanuus ja liittoutumavaihe, jolloin keskinäinen yhteys on aiempaa voimakkaampaa. Myös perhe systeeminä elää läpi omanlaisensa kehitysvaiheet lasten syntymän, kasvun ja poismuuton myötä. Eri perhevaiheissa puoliset kohtaavat erilaisia vanhemmuuden tehtäviä ja paineita. Jokainen siirtymäkohta on samalla myös muutos joka pitää kohdata ja rakentaa uusia toimintatapoja. (Pettilä & Yli-Marttila 1999, 25 - 26.)

Parisuhteessa haetaan jatkuvaa hyväksyntää, ymmärrystä sekä keskinäistä yhteenkuuluvuutta. Toisinaan nämä asia löytyvät suhteesta ja taas toisinaan tuntuu että yhteys puolisoon puuttuu kokonaan. On ikään kuin ”kasvettu erilleen” ja sitä seuraa tunne kuin suhteessa oltaisiin yksin yhdessä. Myös yksilön omat kehitysvaiheet ja sisäiset kasvukaudet ajavat tarkastelemaan suhdetta syvemmin. Näissä aikuisten ikäkausikehityksen taitekohdissa eron pohtiminen on tavallista. (Pettilä & Yli-Marttila 1999, 7.)

Hämäläinen tuo esiin (2010) suomalaisen isän ja aviomiehen vaikenemisen perintöä, joka on varjostanut varsinkin isäsuhdetta vuosikymmeniä. On asioita, josta mies puhuu ja asioita, joista hänen kuuluu olla puhumatta. Ikään kuin kirjoittamattomana sääntönä miehet puhuvat asioita asioina, mutta eivät siitä, miltä heistä tuntuu. On väitetty, että vaikenemisen jäljet johtavat miesten tunneköyhyyteen. (Hämäläinen 2010, 24.) Itse olen kuitenkin sitä, että miehillä on tunteita, siinä missä naisillakin. On myös miehiä ja isiä, jotka puhuvat tunteistaan ja elämästään, esimerkkinä tämän tutkimuksen isät.

Vaikeneminen ja vetäytyminen parisuhteessa hyvin harvoin tulkitaan kumppanin varoituksena suhteen päättymisestä tai jostakin tärkeästä ongelmasta, tai sitten tätä tulkintaa ei jostakin syystä haluta tehdä. Puhumattomuus koetaan tavalliseksi kulttuurissamme, ja joskus se siirtyy myös seuraavalle sukupolvelle. (Käärinen 2008, 64.)

Miesten ja naisten tapa käsitellä vaikeita asioita on usein erilainen. Myös ne kulttuuriset käsitykset ja odotukset, joita eroon liittyy, eroavat isillä ja äideillä. On yleistä, että isät pelkäävät menettävänsä eroprosessin myötä lapsensa. Toisaalta äitien odotusarvo lasten suhteen on eron jälkeen yleensä se, että lapset jäävät äidin luokse asumaan. Nämä

odotusarvot voivat johtaa siihen, että isän erokriisi vaikeutuu entisestään. (Pernu & Pohjola 2010, 33.)

Parisuhteeseen voi tulla myös niin ylitsepääsemättömiä ongelmia, että lähes kaikki ymmärtävät, jos ihmiset eroavat niiden vuoksi. Yli 90 prosenttia suomalaisista katsoo hyväksyttäväksi parisuhteen purkautumisen perusteiksi fyysisen ja henkisen väkivallan, uskottomuuden ja päihteiden ongelmakäytön. (Kontula & väestöliitto 2013, 57.)

Jokainen ero on suuri kriisi ja kokemuksena hyvin traumaattinen. Sitä voidaan verrata tapahtumana ja tunteina kuolemaan, jossa puolisosuhde lakkaa olemasta. Pariskunnan ero koskettaa myös perheen lapsia, sekä muita heille läheisiä ihmisiä. Eron edessä pariskunta joutuu punnitsemaan suhdettaan itseensä, puolisoon ja vanhemmuuteen. Ero voidaan tarkastella myös yhteiskunnallisena ongelmana. Se heijastelee ympäröivän maailman arvoja ja asenteita. Eron kokeneet joutuvat yhteiskunnan taholta tulevien toimenpiteiden kohteiksi jopa niin voimakkaasti, että ihminen kokee, ettei voi vaikuttaa riittävästi itseään koskeviin päätöksiin. (Sund 2005, 13.)

Avioeron kohdatessa eteen nousee kiinnostavia kysymyksiä myös sukulaisuudesta, koska avioliiton kautta syntyvä perhe on tärkeässä osassa sukulaispiirin muodostumiselle ja sukulaisuuden jatkuvuudelle. Suhteita kälyjen, miniöiden anoppien ja appien välillä ei ole oikeudellisesti solmittu, joten ne eivät myöskään tuomioistuimen päätöksellä automaattisesti pääty. Joskus aviosukulaisista voi muodostua läheisiä ystäviä, mutta sen lisäksi he ovat myös lasten biologisia sukulaisia. Avioero tuo näkyväksi yhteiskunnassamme vallitsevia periaatteita, arvoja ja asenteita, jotka koskevat avioliittoa, vanhemmuutta, perhettä ja sukulaisuutta. (Castrén 2009, 25.)

Avioerot alkoivat yleistyä hyvin voimakkaasti 1960 - luvun lopulla. 1970-luvun alun jälkeen vuosittain avioeroon päätyi noin 10 000 paria vuodessa. Kun avioliittosäännöstä muokattiin vuonna 1988, avioerot lisääntyivät entisestään, nousten 14 000 eroon vuodessa. Kasvu kuitenkin tasaantui 1990-luvun alussa. 2010- luvulla avioerojen määrä on vakiintunut noin 13 500 vuodessa. Avioerojen lisääntyessä myös avioliittojen kestoajat ovat lyhentyneet. Eroon päätyneet liitot ovat kestäneet keskimäärin 12 vuotta. (Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet 2011.) Eroprosessin käynnistäminen on helpottunut paljon. Avioerojen syitä ei tarvitse enää esittää ja juridista yksinkertaisuutta onkin pidetty yhtenä erojen yleistymisen syynä (Koskela 2012, 13).

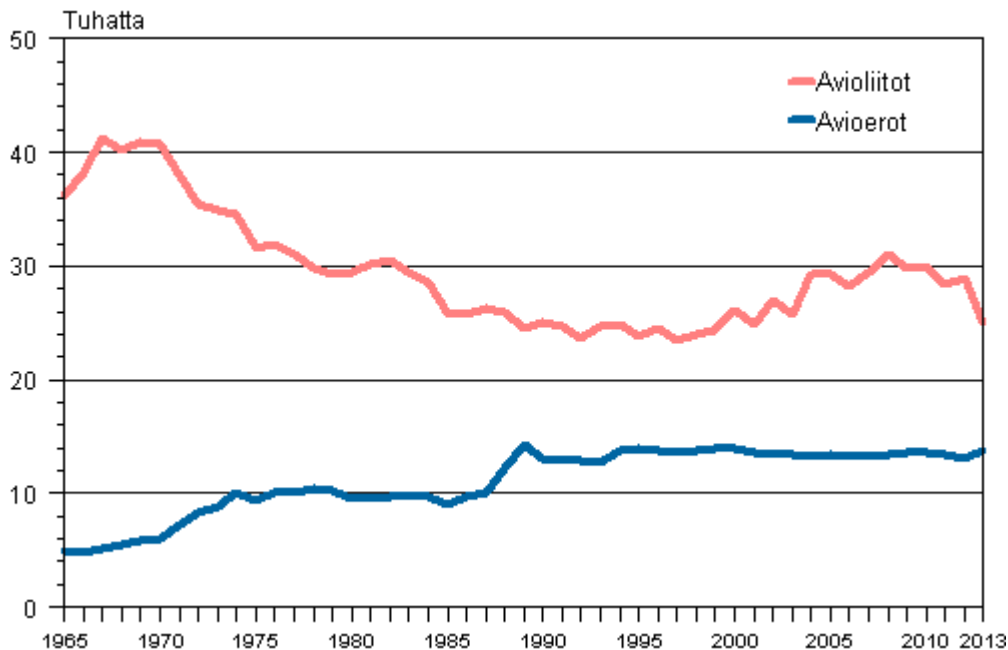
Jouko Kiiskin (2011) väitöskirjassa tarkastellaan avioeroon johtavia tekijöitä. Erojen suuri määrä kertoo siitä, että nykyään parisuhteet ovat hauraita, perheillä on paljon ongelmia ja yhteiskunnalliset haasteet ovat niin voimakkaita, ettei parisuhteen vaalimiseen näytä olevan voimavaroja. Vuonna 2005 sosiaali- ja terveysministeri onkin käynnistänyt hankkeen, jonka tarkoituksena on parantaa julkista palveluverkostoa ja tukea vanhemmuutta ja lapsiperheiden hyvinvointia. (Kiiski 2011, 26.)

Ralf Sund on miesaktivisti ja yhteiskunnallinen vaikuttaja. Hän on toiminut aktiivisesti mukana myös Miessakit ry:ssä. Ehkä juuri yhdistystyönä vaikutuksesta Sund (2005) ottaa kovin sanoin kantaa isien asemaan avioerotilanteessa sekä suomalaiseen erosysteemiin. Haluan nostaa joitakin seikkoja tutkielmaani avatakseni suomalaisen isän asemaa ruohonjuuritasolla, ja joihin itsekin olen elämäni aikana törmännyt.

Lasten asioiden käsittely erotilanteissa paljastaa Sundin (2005) mukaan ikäikäisten roolikäsitysten elävän edelleen voimakkaasti isien, äitien ja viranomaisten mielessä. Isät saavat usein maksajan ja tapaajan roolin ja äiti huoltajan roolin. Isien, äitien ja viranomaisten toimintaa ohjaa perinne. Isät saattavat jopa valita maksajan ja tapaajan roolin osaksi siksi, että se on roolinmukainen valinta. Jotkut isät ovat taas sitä mieltä, ettei järjestelmää vastaan kannata lähteä edes taistelemaan, Sundin mukaan nämä viime mainitut tapaukset ovat tämän ongelman ydin. Se, että eron jälkeisistä lapsiin kohdistuvista kiistoista päättyy oikeuden ratkaistavaksi vain murto-osa, ei oikeuta vähättelemään asiaa. Oikeuden päätökset toimivat sovinnollisten ratkaisujen mittakeppinä. Kiistely on kuitenkin paljon yleisempää ja erokriisin haavat nuollaan piilossa. (Sund 2005, 14.)

Suomalaisessa erosysteemissä on problematiikkaa, jotka hankaloittavat isien asemaan eron jälkeen. Sundin mukaan eroprosessit ovat ikkuna tasa-arvoon. Ne kertovat minkä arvoista isyys on yhteiskunnan silmissä. Sund tuo työkokemuksena kautta kaksi tärkeää asiaa esiin nykyjärjestelmän näkökulmasta: Eroavien miesten luottamus oikeus- ja sosiaalijärjestelmämme puolueettomuuteen on erittäin vähäinen. Riippumatta siitä, onko aiheita epäillä järjestelmän objektiivisuutta, pelkkä epäusko puolueettomuuteen riittää tekemään siitä jossain määrin epäonnistuneen. Toinen tärkeä seikka on, että erokriisien keskellä emotionaalisesti latautuneessa tilanteessa tehdään hätiköityjä ratkaisuja, joiden purkaminen on jälkikäteen erittäin hankalaa järjestelmän jäykkyyden takia. (Sund 2005, 18 – 19.)

Koskela lähestyy lasten eron jälkeisiä asumisjärjestelyjä hieman toisesta suunnasta. Se, että lapset useimmiten jäävät äidille, saattaa olla keskeisenä syynä siihen, että naisten elämänhallinta on vahvempaa eron jälkeen. Samaan suuntaan vaikuttaa myös puuttuva yhteiskunnan tuki ja miesten haluttomuus hankkia ulkopuolista tukea erosta selviytymiseen. (Koskela 2012, 113.)

Taulukko 1: Avioliitot ja avioerot Suomessa vuosina 1965-2013

Lähde: tilastokeskus

Tilastokeskuksen taulukosta selviää Suomen vuosien 1965 – 2013 solmitut avioliitot sekä eroon päätyneet avioliitot. 1990-luvulta lähtien erot ovat tasaantuneet vajaaseen 14 000 eroon vuodessa, kun taas solmittujen avioliittojen määrä on hieman laskussa.

5. ISYYS ERON JÄLKEEN

5.1 Suhde lapseen eron jälkeen

Siirtymä eron jälkeiseen isyyteen on usein haastavaa. Myös perheasiantuntijat ovat tämän huomioineet ja ovat huolissaan erojen aiheuttamasta isyyden haurastumisesta tai jopa

päättymisestä vanhempien eron jälkeen. Asiantuntijat ovatkin viime aikoina nostaneet eron jälkeisen isyyden perhe-elämän muutosta koskevaksi puheenaiheeksi. (Hakovirta & Broberg 2014, 114.)

Moni lapsi, joka on kokenut vanhempiensa eron, toivoi sitä, että äiti ja isä olisivat pystyneet elämään yhdessä. Mikäli kuitenkin avioero on väistämätön, voidaan lapsen hyvinvointiin vaikuttaa monella tavalla. Erossa voi syntyä lapsia, jotka voivat säilyttää hyvät suhteet kumpaankin vanhempaan ja mikä tärkeintä, jatkaa oman elämänsä kehityksen myönteistä suuntaa. Ero ei ole este lapsen tasapainoiselle kehitykselle, vaan se, miten vanhemmat pystyvät toimimaan eron jälkeen. (Mäkijärvi 1995, 14.) Vanhemmuuteen liittyy olennaisesti myös vanhempien keskinäinen suhde, joten he eivät voi täysin erota toisistaan. Lapset toimivat siteinä eronneiden vanhempiensa välissä, jotka ovat vanhempia lopun ikäänsä. (Emery 1994, 33).

Eron jälkeiseen yhteishuoltajuuteen katsotaan kuuluvan ajatus, että lasten vanhemmat pystyvät erottelemaan itsestään puolisuuden ja vanhemmuuden kun he päätyvät huolehtimaan lapsista yhdessä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että parisuhde ennen eroa, eroamisen tavat ja eron jälkeinen aika vaikuttavat hyvin paljon vanhemmuuteen, sen ylläpitämiseen ja sisältöihin. Kun tarkastellaan vanhempien keskinäistä suhdetta, saamme syvemmän ymmärryksen vanhemmuuteen liittyvistä taustoista. (Hokkanen 2005,11.)

Usein erotilanteessa toisen vanhemman suhde lapseen vaikeutuu merkittävästi. Suomessa on kuitenkin viime vuosina tapahtunut myönteistä muutosta miesten ja heidän lapsiensa suhteessa eron jälkeen. Eron vaikutus isä-lapsi suhteeseen on jossain määrin kulttuurisidonnainen. Esimerkiksi Yhdysvalloissa eron jälkeen isän ja lapsen suhde saattaa katketa kokonaan. Suomessa on tehty tutkimusta suomalaisten eronneiden miesten syrjinnästä suhteessa huoltajuuteen. Tuomioistuimet määräävät lapset yleensä äidille ja perusteluina käytetään "lasten etua". Tämän tyyppinen isän syrjimineen on yleistynyt viime vuosina. Kun muutama vuosikymmen sitten noin puolessa tapauksista huoltajuus myönnettiin isälle, tänä päivänä vain 15 % hovioikeuden ratkaisusta on miehille myönteisiä. (Koskela 2012, 22.)

Suomalaisen lapsipolitiikan ydinajatuksena on "lapsen etu". Käsitteenä lapsen etu on subjektiivinen, jonka sisällön voi aidosti kertoa vain lapsi itse. Kyse on lapsen kokemuksesta. Kuitenkin ulkopuoliset tahot pyrkivät objektiivisesti arvioimaan lapsen etua. Isien kokemus kuitenkin on, että erotilanteessa usein lapsen etu unohtuu. Kun lapsilta

itseltään on kysytty heidän eroon liittyvistä toiveistaan ja peloistaan, ovat lapset kertoneet pelkäävänsä sitä, että jompikumpi vanhempi häviäisi heidän elämästään, toinen suuri pelko liittyy riitoihin, lapset toivovat että jatkuva riitely loppuisi. (Sund 2005, 84.)

Lasten ottaminen mukaan perhesuhteiden muutoksiin erotilanteessa on tärkeää. Lapset ovat osa perhettä ja siten myös osallisia kaikessa mitä perheessä tapahtuu. On esitetty, että lapsia pitäisi pyytää mukaan päätöksentekoon ja heitä tulisi kuulla myös ammatillisesti nykyistä paljon paremmin. (Kääriäinen 2008, 80.)

5.2 Muuttunut isyys

Isyys rakentuu isän ja lasten välisestä vastavuoroisesta suhteesta sekä vanhemmuuteen kuuluvista tehtävistä, jotka muovautuvat eron jälkeen uudestaan. Sosiaalityön tutkija Marjo Kurosen mukaan eron yhteydessä vanhemman ja puolison rooli erottuvat selvästi toisistaan. Eron jälkeen vanhemmuuden eri osa-alueet, kuten tunnesuhteet, huolenpito, kasvatus ja taloudellinen vastuu muuttuvat ja tulevat erilailla näkyviin. Eron jälkeen isyys jakautuu sosiaaliseen, taloudelliseen sekä psykologiseen vastuuseen lapsen elämästä. Isien eron jälkeisiä oikeuksia ja velvollisuuksia määriteltäessä lähtökohtana on laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Sen mukaan lapsella on oikeus rakentaa ja pitää yllä suhdetta isäänsä myös silloin kun lapsi ei jaa arkeaan isänsä kanssa. (Hakovirta & Broberg 2014, 115.)

Silloin kun isyys jatkuu myös eron jälkeen, se merkitsee säännöllisiä tapaamisia lasten kanssa. Brobergin ja Hakovirran vuonna 2005 tehdyn tutkimuksen mukaan Suomessa 70 % vanhemmastaan erossa asuvista lapsista tapaa toista vanhempaansa säännöllisesti ainakin kerran kuukaudessa. (Tuomi 2008, 32.)

2010-luvulla useimmat vanhemmat päätyvät erotilanteessa yhteishuoltajuuteen. Yhteishuoltajuuden asema onkin Suomessa ylivoimaisesti suosituin ratkaisu, yli 90 % lastenvalvojien vahvistamista lapsen huoltosopimuksissa päädytään yhteishuoltoon. Yhteishuollosta huolimatta lapset jäävät usein eron jälkeen asumaan äitinsä kanssa (82 %) ja tapaavat isäänsä erilaisten sopimusten turvin. Laki ei määrittele, kuinka usein tapaamisia voi olla vaan vanhemmat voivat sopia tapaamisista keskinäisellä sopimuksella. (Hakovirta & Broberg 2014, 116.)

5.3 Eroisyyden erilaiset vaihtoehdot

Huttunen tarkastelee eron jälkeisen isyyden erilaisia vaihtoehtoja ja nostaa esiin isien tyytymisen vähäisiinkin tapaamismahdollisuuksiin, jotta välttyttäisiin ahdistavalta riitelyltä. Monissa sopueroissa lapsen ja etävanhemman tapaamiset ovat niin vähäisiä, että ne eivät enää turvaa lapsen ja muualla asuvan vanhemman mahdollisuuksia riittävän läheiseen ihmissuhteeseen. Tällaisissa tilanteissa valitettavasti myös lapsen on tyydyttävä näihin ratkaisuihin. Vaikka eron jälkeen vanhemmat olisivat teoriassa sopineet yhteishuoltajuudesta, käytännön tasolla tämä ei kovinkaan usein toteudu. Äidistä tulee usein se vanhempi, joka on vastuussa lapsesta, ja jonka kanssa lapsi on eniten tekemisissä. (Huttunen 2001, 109 - 110.)

Vanhempien erossa lapsen suhde isäänsä voi joko muuttua tai pysyä samana. Se, jääkö isä pelkästään biologisen perimän antajaksi, vai onko hänellä merkittävä suhde lapseen, riippuu osittain olosuhteista, osittain miehestä itsestään ja osittain äidistä. Olosuhteisiin saattavat vaikuttaa myös aika ja paikka sekä tilanteet. Tapaamisten pitäisi käynnistyä mahdollisimman pian eron jälkeen ja tapaamisten tulisi olla sekä lapsen että isän ennakoitavissa. Säännölliset tapaamiset antavat varsinkin lapsille varmuuden siitä, että vanhemmuus jatkuu. (Huttunen 2001, 99 - 105.) On myös tutkimustuloksia, jotka antavat viitteitä siitä, että hyvin hoidetuilla tapaamisilla on vaikutus etävanhemman suhteeseen lapsen kanssa positiivisella tavalla (Tuomi 2008, 35).

Etävanhemman ja lapsen jatkuva suhde eron jälkeen on useimmiten lapsen parhaaksi. Vieläkin on valitettavan paljon miehiä, jotka eivät jostakin syystä tapaa lapsiaan eron jälkeen. Tämä saattaa johtaa siihen, että isät jäävät marginaaliasemaan lastensa elämässä. Lapselle on aina pettymys, jos vanhempi ei tapaa lastaan. Lapsi voi myös syyllistää itseään tällaisessa tilanteessa. Tapaamattomuus voidaan rinnastaa jossakin tilanteessa jopa lapsensa hylkäämiseksi. Lapsen kehitykselle on tärkeää, että lapsi saa tavata muualla asuvaa vanhempaansa ja luoda omaa minuuttaan kahden vanhemman lapsena. Lapsen on siis tärkeää tietää, kuka on hänen isänsä ja saada tavata häntä edes joskus. (Tuomi 2008, 33.)

Jos eron jälkeen biologis-juridinen isä asuu pysyvästi erillään lapsestaan, voidaan puhua tilanteesta, jossa lapsi asuu virallisesti äitinsä kanssa ja isän luona käymistä sanotaan sen kestosta riippumatta tapaamiseksi tai vierailuksi. Yleisin tapaamiskäytäntö on joka toinen

viikonloppu ja noin puolet loma-ajoista. Kun lapsi viettää kummankin vanhemman luona yhtä paljon aikaa, esimerkiksi asumalla vuoroviikoin kummankin vanhemman luona, voidaan todeta, että lapsella on kaksi kotia. Tällaisessa tapauksessa ei voida enää puhua etä-isästä. Juridisesti tämä ei kuitenkaan ole vielä mahdollista. Lapsi voi olla kirjoilla vain toisen vanhemman luona. (Huttunen 2001, 99.)

Avioeron jälkeisen isyyden kannalta suuri uudistus toteutettiin vuonna 1984, kun alaikäisten lasten yhteishuolto tehtiin mahdolliseksi myös muille kuin avioliitossa eläville vanhemmille. Aikaisemmin avioeron yhteydessä lapset määrättiin melkein aina äidille. Nykyinen laki lähtee kuitenkin siitä, että lapsella on oikeus sekä äitiin että isään, jolloin yhteinen huolto on hyvä ratkaisu, riippumatta siitä, ovatko vanhemmat keskenään avioliitossa vai eronneet. Lapsen huoltoon liittyviä ratkaisuja säätelee laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta (Lapsenhuoltolaki 361/83) jonka tärkeimpänä asiana ja sisältönä on lapsen oikeus hyvään hoitoon ja kasvatukseen, ymmärtämykseen, turvaan ja hellyyteen sekä oikeuteen pitää yhteyttä ja tavata sitä vanhempaa, jonka luona hän ei asu. (Huttunen 2001, 108.)

Monet etä-isät pitävät kuitenkin nykyistäkin tilannetta epätasa-arvoisena. He ovat sitä mieltä, että huomattavasti useampi ero-isä sekä haluaisi että myös pystyisi pitämään lapset luonaan yhtä hyvin kuin äitikin ja monesti tämä olisi myös lasten toive. Tällöin voidaan puhua sellaisista isistä jotka ovat myöntyneet äidin tahtoon, mutta kokevat, että ovat uhrautuneet joko äidin tai lasten vuoksi. Aika usein taustalla saattaa olla isän pelko siitä, että vaatiessaan lapsiaan luokseen, hän tuottaisi hankaluuksia erityisesti lapsilleen. Konkreettisenä pelkona on myös mahdollinen oikeusprosessi, joka jo sinällään on kaikkia osapuolia kuluttava toimenpide. (Huttunen 2001, 105.)

Viime vuosina Suomessa on kiinnostus vuoroasumiseen lisääntynyt jonkin verran. Helsingin sosiaalitoimistossa on tutkittu vuonna 2005 vuoroasumissopimusten toteutumista. Tutkimuksesta selvisi, että vuoroasumista toteutetaan hyvin eri tavoin. Se voi olla epäsäännöllistä, jolloin lapset asumista säätelevät esimerkiksi vanhempien työvuorot. Vuoroasuminen sopii sellaisille lapsille, joiden vanhemmat asuvat eron jälkeen lähellä toisiaan, ovat sitoutuneet sopimukseen ja vanhempien keskinäiset välit ovat niin hyvät, että he pystyvät keskenään sopimaan lasten asioista. Ruotsissa vuoroasuminen on edelleenkin paljon yleisempää kuin Suomessa, jo yli 20 % ruotsalaisista erolapsista asuu

vuoroviikoin molempien vanhempien luona. Suomessa vuoroviikkoasumista ei ole tilastoitu, mutta se on huomattavasti vähäisempää kuin Ruotsissa. (Tuomi 2008, 32.)

Vuoroasumisessa toteutuu vanhempien tasa-arvo mallikkaasti, mutta lapsen asema ja etu saattaa joskus olla kyseenalainen. Ratkaisu toimii vain, jos vanhemmat asuvat eron jälkeen niin lähellä toisiaan, että lapsen koulu, toveripiiri tai päiväkotiki pöytä pysyy samana. Vanhempien keskinäinen suhde on hyvin keskeisessä asemassa, lasten asioista pitää pystyä sopimaan joustavasti ja lapsen tulisi tuntea olonsa kotoiseksi molemmissa talouksissa. Parhaimmillaan vuoroasuminen takaa sen, että välit isään säilyvät läheisinä myös avioeron jälkeen. Epäonnistuneessa vuoroasumisessa lapsi voi tuntea itsensä juurettomaksi ja kokea ettei hänellä ole kotia, turvaa ja pysyvyyttä missään. (Linnavuori, 2007, 31.)

Myös kansainvälisen tutkimuksen mukaan vuoroasuminen sujuu kaikkien kannalta parhaiten silloin, kun vanhemmat asuvat samassa lähiössä, kävelymatkan etäisyydellä toisistaan sekä ottavat aidosti huomioon lapsen toiveet ja ovat joustavia sekä yhteistyökykyisiä. Pahimmillaan vuoroasuminen on silloin, kun toinen vanhemmista vaatii vuoroasumista lapsen ja toisen vanhemman toiveen vastaisesti. Tutkimuksessa tuli myös esille miten raskasta ja epäedullista se on lapselle, jos vuoroasuminen toteutetaan vastoin lapsen omaa tahtoa. Se voi aiheuttaa traumoja ja masennusta lapselle. (Haugen 2010, Children & Society 24.)

Tutkimustulosten mukaan kolme neljästä eronneesta miehestä ja kaksi kolmesta eronneesta naisesta avioituu uudelleen. On arvioitu, että arviolta yksi kolmannes lapsista elää uudelleen avioituneessa tai avoliitossa elävässä perheessä ennen 18 vuoden ikää (Kelly & Emery, 2003). Monille lapsille vanhemman uudelleen avioituminen voi olla yhtä stressaavaa kuin itse avioero (Ahrons & Tanner, 2003). Vanhempien tai toisen vanhemman uudelleen avioituminen saattaa olla lapselle uusi menetyksen tunne. Jotkut lapset saattavat kokea sen jopa raskaampana kuin omien vanhempiensa eron. On myös vaara, että uusperheen kiinteytymisen myötä tapaamiset isän ja lapsen kanssa harvenevat. Syy tähän voisi olla isän kaksinkertainen työ määrä perheiden välillä. Erityisesti uuden lapsen syntymä saattaa vähentää sitoutumista muualla asuviin lapsiin. Isän uusi kumppani saattaa koitua lasten äidille uhkaksi ja kateuden kohteeksi, jonka seurauksena äiti saattaa tahallisesti vaikeuttaa etäisän ja lasten tapaamisia. (Tuomi 2008, 36.)

Suurin osa tapaamisongelmista johtuu siitä, että isä ei tapaa lastaan, vaikka lapsi toivoisikin. Tapaamatta jättämiselle voi olla monta syytä. Huttunen nostaa esiin tilanteen psyykkisen raskauden. On raastavaa, jossa odotus, jälleennäkemisen ilo, haikea ero ja erossa olon kaipaus ja ikävä vuorottelevat keskenään. Tapaaminen synnyttää isissä odotusta ja iloa, mutta kun yhteinen aika alkaa vähetä ja päättymään, syntyy luopumiseen, menettämiseen ja ikävään liittyviä tunteita. Tämä korostuu varsinkin silloin, kun lapset ovat isälle hyvin tärkeitä ja tapaamisiin liittyy voimakkaita tunteita. Jos tähän vielä lisätään rikotut lupaukset tapaamisista sekä sopimusten rikkomista toisen vanhemman toimesta, tilanne voi olla henkisesti niin raskas, ettei vahvakaan isä kestä sitä. (Huttunen 2001, 112.)

Isän ja lapsen tapaamiset ovat tärkeitä suhteiden ylläpitämisen kannalta. Kun tapaamissa vuorottelevat odotus ja riemu joita aina seuraavat luopumisen tuska, ikävä ja ahdistus, tämä voi jollekin isälle olla niin raskas taakka, että tapaamisista luovutaan. Ulkopuoliset eivät aina näe, eivätkä pysty ymmärtämään sitä suurta kaipausta ja tuskaa, mikä liittyy lapsesta eroon joutumiseen. Lasten palauttaminen äidille on isien mielestä ikävää. Isän ja lapsen tapaamiset voivat jäädä toteuttamatta myös siksi, ettei lapsi halua tavata isäänsä. Vastahakoisuus saattaa johtua siitä, että lapsella ei ole sisäistä lupaa ikävöidä isäänsä. Lapsi saattaa kokea, että haluamalla tavata isäänsä, hän voi menettää äidin suosion. (Tuomi 2008, 78.)

Hakovirta & Broberg ovat jakaneet etäisät, jotka eivät tapaa lapsiaan neljään ryhmään. Ensimmäisen ryhmän muodostavat isät, joiden entinen puoliso vaikeuttaa isän ja lapsen tapaamista. Avioerotilanteeseen liittyvät erimielisyydet hankaloittavat tai jopa estävät kokonaan isän ja lasten tapaamista. Toisen ryhmän isät ovat niitä, joilla on omia henkilökohtaisia ongelmia omassa elämässään, kuten päihteiden käyttö, ja se estää yhteydenpidon lapseen. Tähän ryhmään kuuluvat myös etäisät, joilta uusi perhe tai ansiotyö vaatii niin paljon aikaa, ettei lapsen tapaaminen ole ollut mahdollista. Osalla isistä uusi puoliso ei hyväksynyt lapsen tapaamista. Kolmas ryhmä etäisistä halusi tavata lapsiaan useammin, mutta lapset itse vastustivat tapaamisia. Neljänteen ryhmään sijoittuivat etäisät, jotka asuivat kaukana lapsistaan, joka vaikeutti tapaamista. (Hakovirta & Broberg 2014, 123.)

Suurin virhe, jonka vanhemmat voivat tehdä, on lasten kuormittaminen eron jälkeen. Tähän syyllistyvät sekä isät että äidit. Ääritapauksessa ajaudutaan systemaattiseen lapsen vieraannuttamiseen toisesta vanhemmasta, mutta usein on kyse lievemmästä ja ilmeisen

tahattomasta toiminnasta. Vieraannuttaminen on toimintaa, jonka tavoitteena on saada lapsi vieraantuneeksi vanhemmastaan eli rikkoa lapsen suhde toiseen vanhempaan. Vieraannuttaminen on äärimmäistä henkistä väkivaltaa lasta kohtaan. Valtaosa vieraannuttamisen kohteista on isiä, joten se on erityisesti isiä koskettava ongelma. (Lakityöryhmä 2012.)

Lähtökohtana tulisi pitää, että myös eron jälkeen vanhemmat yhdessä, vaikka ei enää perheenä, voivat muodostaa lapselle turvallisen kasvuympäristön. Lapsen perusturvallisuuteen kuuluu peruuttamattomana oikeutena rakastaa molempia vanhempiaan. Lapsen oikeus myös eron jälkeen on tuntea kiintymystä sekä isää että äitiä kohtaan. Tätä kiintymyssuhdetta tulee vaalia. (Sund 2005, 64.)

Ero voi tuoda isyydestä myös hyviä puolia esiin. Elina Plihtari toteaa pro gradu-työssään, että etä-isyys vapauttaa isät arjen rasitteista, jolloin aikaa jää enemmän omaan käyttöön. Etä-isyys myötä isät ovat isinä enemmän läsnä ja kokonaisvaltaisemmin lasten kanssa, koska enää heillä ei ole perhe-elämää, aviollisia murheita ja paineita kotitöihin on vähemmän. Näistä syistä isät kokivat myös lähentyneensä lastensa kanssa eron jälkeen. Ruumiillisen läheisyyden ajan vähäisyydestä huolimatta – tai juuri sen vuoksi – etäisälle saattaa tulla entistä läheisempi suhde lapsiinsa henkisellä tasolla. (Plihtari 2008, 80 - 81.)

6. TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimuskysymykset

Lähestyn isien kokemuksia tässä tutkimuksessa fenomenologis-hermeneuttista tutkimusperinnettä hyväksikäyttäen.

Saksalainen Edmund Husserl on perustanut fenomenologian, joka käsitteenä on melko hajanainen. Sitä on käytetty myös erilaisissa yhteyksissä laajasti. Keskeisessä asemassa fenomenologiassa on se, miten maailma näyttäytyy meille ja miten me sen koemme. Se

tutkii kokemuksia, havaintoja, uskomuksia ja kuvitelmia, joita meille on kertynyt elämän varrella. (Ronkainen 1999, 81.)

Fenomenologis-hermeneuttisen tutkimusperinteen erityisenä piirteenä on se, että siinä ihminen on tutkimuksen kohteena ja tutkijana. Fenomenologisen filosofian mukaan tutkimuksen perustana olevia filosofian ongelmia ovat ihmiskäsitys, eli millainen ihminen on tutkimuskohteena, ja tiedonkäsitys, eli miten kohteesta saadaan inhimillistä tietoa ja minkä luonteista saatu tieto on. Fenomenologisessa ja hermeneuttisessa ihmiskäsityksessä tutkimuksen teon kannalta keskeisiä käsitteitä ovat kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys. Esille pitää nostaa myös ymmärtäminen ja tulkinta. Fenomenologisessa lähestymistavassa kyse erityisesti siitä, miten olemme. Fenomenologia on kiinnostunut tajunnan ja maailman välisen sisäisen suhteen tuottamista koetuista merkityssuhteista sellaisenaan ja kyse on erityisesti yksilöllisistä merkityksistä. Fenomenologiseen tutkimukseen hermeneuttinen ulottuvuus tulee mukaan tulkinnassa. Hermeneuttisessa ymmärtämisessä on kyse ilmiöiden merkitysten oivaltamista. Hermeneuttisesta kehästä voidaan puhua silloin, kun ymmärtäminen etenee kehämäisenä liikkeenä, eli miten tieto ymmärretään ennestään. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 34.)

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää eron jälkeiseen isyyteen vaikuttavat suhteet ja niiden merkitys. Selvitän, miten suhteet entiseen tai uuteen puolisoon sekä lapsiin vaikuttivat isien kokemukseen toteuttaa isyyttään, ja kuinka suuri merkitys näillä lähisuhteilla oli isän kokemuksena. Tutkimustehtävänä on vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin haastatteluaineiston perusteella

Miten suhteet puolisoon ja lapsiin määrittävät eron jälkeistä isyyttä miesten kokemana?

Miten aika ennen eroa näkyy miesten eron jälkeisessä isyydessä?

6.2 Aineiston luonne ja keruu

Tutkimukseni on luonteeltaan kvalitatiivinen. Laadullisessa tutkimuksessa kohdetta pyritään ymmärtämään, ei niinkään selittämään. Toteutin tutkimukseni puolistrukturoituna teemahaastatteluna, fenomenologis-hermeneuttisella tulkinnallisella tutkimuksella.

Tutkimukseen osallistui seitsemän eronnutta isää. Eskola ja Suoranta (2005,18) ovat todenneet, että laadullisessa tutkimuksessa voidaan keskittyä pieneen määrään tapauksia ja pyrkiä analysoimaan niitä mahdollisimman tarkasti. Tutkimukseen osallistumisen kriteeriksi määriteltiin se, että mies oli kokenut avio- tai avoeron, ja hänellä oli liitostaan biologisia lapsia. Haastateltavat isät löytyivät tuttavien välityksellä, jotka tunsivat eronneita isiä ja kysyivät heidän halukkuuttaan osallistua haastatteluun. En kuitenkaan tuntenut haastateltavia isiä entuudestaan. Kyse on tällöin niin sanotusta lumipallo-otannasta, jolloin tutkija hankkii tutkimukseen osallistuvat avainhenkilön tai -henkilöiden avulla. Heillä on alustava tieto tutkimukseen sopivasta, kriteerit täyttävästä henkilöstä, ja he välittävät tiedot tutkijalle (Tuomi & Sarajärvi 2013, 88). Yhden isän kanssa sovittu tapaaminen peruuntui. Hän kieltäytyi jo sovitusta haastattelusta. Tilalle löysin aika nopeasti uuden haastateltavan, hänetkin tuttavien välityksellä. Haastattelut tapahtuivat isien valitsemissa paikoissa helmikuussa 2015. Osa isistä halusi, että minä tulen tapamaan heitä heidän kotiinsa, osa taas halusi, että haastattelu toteutetaan minun kotonani. Haastatteluhetket olivat kahdenkeskeisiä. Myös kännykät olivat suljettuina. Haastattelut kestivät vajaasta tunnista reiluun puoleentoista tuntiin. Tämä aika osoittautui juuri sopivaksi. Tunnissa ehti keskustelemaan kaiken olennaisen, mutta haastattelusta ei tullut kuitenkaan liian raskas eikä pitkävetinen. Tämän ajan isät jaksoivat vastata innokkaina kysymyksiin.

Haastattelun toteutin haastattelurunkoa (liite 1) apuna käyttäen. Haastattelun alussa jokainen isä täytti taustatietolomakkeen (liite 2), johon täytettiin haastateltavan isän taustatiedot sekä lasten iät, sukupuolet ja voimassa oleva huoltajuusmuoto. Haastattelun toteutin puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Yritin kuitenkin antaa isille mahdollisuuden avoimeen keskusteluun, joka ei ollut sidottu valmiisiin kysymyksiin. Jokaisen isän kohdalla etenimme hieman eri tavoin, kuitenkin niin että kaikki teemat tulivat käsitellyiksi, vaikkakin hieman eri järjestyksessä. Oman työkokemukseni perusteella varsinkin riitaisissa perheongelmissa puolisoiden näkemykset ja kokemukset saattavat erota toisistaan paljon. Tämä saattaa johtua osittain myös siitä että mies ja nainen antavat erilaisen merkityksen kokemuksilleen. Tässä tutkimuksessa haastattelin vain miehiä, joten minun ei tarvinnut pohtia sitä, puhuiko mies totta. Miehet puhuivat omista kokemuksistaan, tunteistaan ja muistoistaan valitsemallaan tavalla.

6.3 Teemahaastattelu

Strukturoitujen ja strukturoimattomien haastattelujen välimaastoon sijoittuvat puolistrukturoidut tai puolistandardoidut haastattelut, joiden keskeinen ajatus on, että jokin haastattelun näkökulma on ennalta sovittu, mutta tilaa on jätetty myös muulle. Teemahaastattelu eroaa muista tutkimushaastattelun lajeista, vaikka ne voivat ensin vaikuttaa samankaltaisilta. Teemahaastattelussa on ominaista, että haastateltavat ovat kokeneet jonkinlaisen tapahtuman ja yhteiskuntatieteilijä on alustavasti selvittänyt tutkimuksen rakenteita, prosesseja ja kokonaisuutta. Haastattelija suuntaa tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin tilanteista, jotka tutkija on ennalta analysoinut (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47.)

Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa (engl. Focused interview), edetään tiettyjen keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Teemojen valintaan voi käyttää erilaisia tapoja. Yksi tapa on keksiä teemat itse, mutta silloin pitää muistaa, ettei tuo mukanaan omia ennakkokäsityksiä haastatteluun, jonka seurauksena haastattelusta voi tulla vajavainen tai puutteellinen. Teemat voi myös etsiä kirjallisuudesta tai johtaa tutkimuksen teoriasta. Tärkeintä on muistaa itse tutkimusongelma, mihin etsitään vastausta, kun teemoja valitaan. (Aaltola & Valli 2001, 24 – 34.) Tässä tutkimuksessa teemani ovat isän suhteiden merkitys puolisoon ja lapseen avioliiton ”hyvinä aikoina”, avioeron vaiheessa, ja eron jälkeisenä aikana.

Haastattelut etenivät tämän rungon mukaan, mutta keskustelu oli vilkasta, ja isät tuottivat puhetta runsaasti. Haastattelut kestivät yhteensä yli 8 tuntia. Litteroitua tekstiä tuli yhteensä 34 sivua.

Metodologisesti teemahaastattelussa korostetaan ihmisen tulkintaa asioista, heidän asioilleen antamia merkityksiä sekä sitä, miten merkitykset syntyvät vuorovaikutuksessa (Tuomi & Sarajärvi 2013, 75). Haastattelun aikana haastattelija tarkkailee haastateltavaa, ja hänen omalla toiminnallaan on merkitystä haastateltavan toimintaan. Nauhoittamisella voidaan mahdollistaa se, että haastatteluvuorovaikutuksen kulkua voidaan myöhemmin tarkastella ja analysoida (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47). Tutkimukseni tavoitteena oli onnistunut tulkinta, jossa yritin ymmärtää haastateltavien miesten omia tulkintoja heidän elämästään ja kokemuksistaan.

Haastattelu on kahden ihmisen välistä viestintää, joka perustuu kielen käyttöön. Haastattelutilanteessa vuorovaikutus koostuu ihmisten sanoista ja niiden kielellisestä merkityksestä ja tulkinnasta. Haastatteluun osallistuvat yksilöt nähdään erilaisten sanomien lähettäjinä ja vastaanottajina ja heidän väliset yhteydet ovat erilaisia kanavia (Hirsjärvi & Hurme 2001, 48). Jotta haastattelusta saadaan tarvittavaa informaatiota haastateltavan ja haastattelijan välillä tulee olla luottamuksellinen suhde. Tällä luottamussuhteella tarkoitetaan sitä, että haastattelijan on kerrottava haastateltavalleen rehellisesti haastattelun tarkoituksesta, pidettävä saamiaan tietoja luottamuksellisena ja taattava haastateltavan anonymiteetti koko tutkimusprosessin ajan. Haastattelijan pitää osoittaa aitoa kiinnostusta haastateltavaa ja hänen sanomisiaan kohtaan (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 41).

Haastattelussa vuorovaikutuksen merkitystä on painotettava osana tiedon tuottamisen prosessia. Toisaalta voidaan kuitenkin ajatella, että eri näkökulmat haastatteluaineiston käyttötavasta tai saadusta tiedon luonteesta voivat olla perusteltuja. Tärkein asia näkökulman valinnassa on oma tutkimuskysymys. Aina pitää pohtia sitä, miten haastattelijan kysymykset ovat ohjailleet ja johdatelleet haastateltavan vastauksia. (Tiittula & Ruusuvuori 2005, 10.)

Fenomenologisessa haastattelussa pitää pyrkiä mahdollisimman aitoon ja luonnolliseen tilanteeseen, näin tuetaan sitä, että haastateltava pystyisi vapaasti puhumaan ja vastauksista tulisi mahdollisimman kuvaavia. Tällä tavalla mahdollistetaan kertomusten syntyminen. Kun tutkija löytää haastateltavan näkökulman asioihin, vasta silloin tapahtuu olennaisten asioiden löytyminen aineistosta. (Laine 2001, 38.)

6.4 Aineiston käsittely ja analysointi

Nauhoitin kaikki tekemäni haastattelut. Pyytäessäni tähän lupaa, kaikki isät suostuivat, vain yksi isä aluksi epäröi.

”ja sit huomenna tää löytyy you tubesta vai?”

Käsittelin haastattelusta saadun aineiston laadullisesti. Litteroin haastattelut pian haastattelun päätyttyä, jo saman päivän aikana, ja pyrin löytämään niistä merkityksellisiä

sisältöjä. Kaikki seitsemän isää haastattelin perättäisinä päivinä. Tämä oli tutkimukseni eräs raskaimmista ajanjaksoista, mutta tein tietoisesti tämän valinnan. Aineiston keruu, siihen tutustuminen ja alustavien analyysien tekeminen olisi hyvä aloittaa keskenään mahdollisimman pian, koska kokoaminen ja käsittely liittyvät tiiviisti yhteen kvalitatiivisessa tutkimuksessa (Ruusuvuori, Nikander & Hyvärinen 2010, 11).

Jo itse haastattelutilanteessa alkaa laadullinen analyysin teko. Kun tutkija tekee itse haastattelut, kuten tässä tutkimuksessa, hän voi jo haastattelun kuluessa tehdä havaintoja erilaisista ilmiöistä ja tunteista. Aineistoa analysoidaan usein ”lähellä” aineistoa ja sen kontekstia. Laadullisen tutkimuksen aineisto säilyttää usein sanallisen muotonsa, joskus jopa alkuperäisessä täysin muodossaan. Tutkijan tulee käyttää päättelyä, joka voi olla induktiivista tai abduktiivista. Induktiivisessa päättelyssä on keskeinen aineistolähtöisyys. Abduktiivisessa päättelyssä tutkijalla on valmiina joitakin teoreettisia johtideoita, joita hän pyrkii todentamaan aineistonsa avulla. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 136.) Tässä tutkimuksessa on käytetty induktiivista päättelyä.

Tämän tutkimuksen aineisto on analysoitu sisällön analyysiä hyväksikäyttäen. Sisällönanalyysissä aineistoa tarkastellaan eritellen, yhtäläisyyksiä ja eroja etsien ja tiivistäen. Sisällönanalyysi on diskurssianalyysin tapaan tekstianalyysia, jossa tarkastellaan jo valmiiksi tekstimuotoisia tai sellaiseksi muutettuja aineistoja. Sisällönanalyysin hyväksi käyttäen pyritään muodostamaan tutkittavasta ilmiöstä tiivistetty kuvaus, jonka tulokset kytkeytyvät ilmiön laajempaan kontekstiin ja aihetta koskeviin aikaisempiin tutkimustuloksiin. Tutkimusaineiston laadullisessa sisällönanalyysissä aineisto ensin pilkotaan pieniin osiin, jonka jälkeen se käsitteellistetään ja lopuksi järjestetään uudelleen uudenlaiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi & Sarajarvi 2013, 105.)

6.5 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimusprosessin aikana tehtävät, joskus jopa sivuseikoilta vaikuttavat ratkaisut ovat merkittäviä tutkimuksen eettisyyden näkökulmasta tarkasteltuna. Tieteen eettiset kysymykset viittaavat näihin pieniin valintoihin, joita tutkija tekee tutkimusprosessin aikana. Erityisesti ihmisiin ja arkaluontoisiin asioihin kohdistuvien tutkimusten tekeminen edellyttää tutkijalta hyvän tutkimuskäytännön noudattamista, jolloin ensisijaista on tutkittavan

ihmisarvon ja itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006)

Tarja Pösön (2008) mukaan tutkimus, erityisesti perhesuhteidentutkimus, ei saa missään tilanteessa vahingoittaa tutkimukseen osallistuneita. Tutkijalla on viimekädessä vastuu vahingoittumattomuudesta, ja hänen on tarkkaan punnittava ja mietittävä onko aineistossa sellaisia asioita, joita ei voi tutkimuksessa julkaista. Aina perhesuhteita tutkiessa tulee kiinnittää erityistä huomiota eettisyyteen.

Jo haastattelupyyntöä tehdessäni toin esille isille, että minua sitoo täydellinen vaitiolovelvollisuus. Pyrin kaikin tavoin noudattamaan hyvää tutkimuskäytäntöä, joka tässä tutkimuksessa pitää sisällään tärkeimpinä luottamuksellisuuden sekä anonymiteetin. Periaatteena on oltava se, että henkilöllisyyden paljastuminen tehdään mahdollisimman vaikeaksi, tässä tutkimuksessa se tarkoittaa nimien ja paikkakuntien muuttamista sekä mahdollisesti työpaikkojen ja lasten harrastusten muuttamista toiseen. Analyysivaiheessa toimin siten, ettei esimerkiksi litteroiduissa haastatteluissa ole nähtävissä tutkittavien oikeita nimiä. Tutkijana minun eettinen velvollisuus on raportoida tutkimustulokset mahdollisimman rehellisesti ja tarkasti, mutta samaan aikaan suojella tutkittavia.

Eettisyyteen kuuluu tärkeänä osana myös tutkimuksesta tiedottaminen. Ainakin seuraavat asiat tulisi kertoa haastateltaville: tutkijan yhteystiedot, tutkimuksen aihe ja aineistonkeruun konkreettinen toteutustapa sekä arvioitu ajankulu. Tärkeää on kertoa kerättävän aineiston käyttötarkoitus, jatkokäyttö ja mahdollinen arkistointi. Tärkein seikka on kuitenkin osallistumisen vapaaehtoisuuden esilletuominen (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Haastattelun alussa kerroin isille miksi olen päätenyt juuri tähän tutkimukseen, ja lyhyesti kerroin heille edeltävistä tutkimuksista.

Pohdin myös isien ajatuksia ja tunnetiloja, joita haastattelu saattaa heissä saada aikaan. Tutkimuksen aihe on henkilökohtainen ja toisille se saattaa herättää kipeitä muistoja menneisyydestä. Pohdin, onko minulla keinoja kannatella isää, jos tilanne herättää suuria tunteita. Lähden kuitenkin rohkeasti ja avoimin mielin tälle matkalle. Luotan itseeni, että osaan tarpeen tullen tarjota tukea ja antaa isälle välineitä voimaannuttavaan kokemukseen. Haastattelut pyrin lopettamaan positiiviseen tunteeseen. Uskon, että asioiden pohtiminen ja ääneen sanominen on jossakin määrin jopa terapeutin kokemus isille. Toki pitää muistaa, etten ole koulutukseltani terapeutti, joten en voi luvata

haastattelusuhteelle jatkuvuutta. Haluan antaa heille myös tunteen, että he ovat aidosti tulleet kuulluksi ja saaneet kertoa oman tarinansa.

Haastattelija ja haastateltavan läheisyys synnyttää luottamusta ja voi saada haastateltavan avautumaan ja kertomaan asioita, joiden puhumista hän myöhemmin ehkä katuu. Jotta välttyttäisiin tällaiselta tilanteelta, olisi hyvä tuoda esille haastateltavalle, että hänellä on mahdollisuus jälkikäteen ottaa yhteyttä tutkijaan ja tarkentaa sanottavaansa. Halutessaan haastateltavalla on oikeus perua koko osallistumisensa, jos niin haluaa. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 17.)

6.6 Tutkimuksen luotettavuus

Kun kyseessä on haastattelu, laatua on syytä tarkkailla tutkimuksen eri vaiheissa. Laadukkuutta voidaan etukäteen tavoitella sillä, että tehdään hyvä haastattelurunko tai mietitään etukäteen miten teemoista saadaan syvällisempiä. Pääasiallinen luotettavuuden kriteeri kvalitatiivisessa tutkimuksessa on kuitenkin tutkija itse. Haastattelun laatua parantaa myös se, että haastattelu litteroidaan niin pian kuin mahdollista, varsinkin jos tutkija itse toteuttaa molemmat vaiheet. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 185.) Tämän tutkimuksen haastattelut on litteroitu välittömästi haastattelun jälkeen, samana päivänä. Tältä osin haastattelun laadun eteen on tehty kaikki voitava. Litterointi on noudattanut samaa käytäntöä jokaisen haastateltavan kohdalla ja tallenteet ovat olleet teknisesti selkeitä.

Laadullisessa tutkimuksessa on myös joitakin ongelmakohtia, jotka on syytä tiedostaa. Tutkimuksen päämääränä on, että se paljastaa tutkittavien käsityksiä ja heidän kokemuksiaan mahdollisimman tarkasti. Pitää kuitenkin muistaa, että tutkija vaikuttaa saatavaan tietoon jo tietojen keruuvaiheessa ja kyse on aina myös tutkijan tulkinnoista ja hänen käsitteistöstään. Tutkijan oma arvomaailma, persoona, piilotajunta ja kokemukset ohjaavat hänen tulkintoja, mistä seuraa monia tiedostamattomia vaikutuksia. Samasta aineistosta voidaankin saada erilaisia tuloksia riippuen tutkijan valinnoista. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 189.)

Pohdin myös omaa rooliani tutkijana ja olen pyrkinyt reflektoida omaa persoonallisuuttani ja arvomaailmaani. Omien asenteiden julkituonti mahdollisimman

selvästi auttaa tutkimuksen arvioinnissa. Objektivisuus syntyy subjektiivisuuden tunnustamisen kautta (Eskola & Suoranta 1998, 17).

Asetelma oli se, että nainen haastatteli miestä ja minulla myös naisena ja äitinä oli oma eletty elämä takana. Tulin kuitenkin siihen tulokseen, että nainen – mies-asetelma sopi tähän haastatteluun ja myös isät kokivat asetelman luontevana. Eräs isä kertoi miten hän kokee helpottavana puhua asioista rauhassa ja niin ettei vastassa ole viranomainen tai ystävää. Hän totesi myös että hänen on helpompaa puhua isyydestään naiselle kuin jos vastassa olisi mieshaastattelija.

Olen itse kasvanut lapsuuteni pelkästään isän kanssa ja se merkitystä pohdin syvällisesti tätä tutkimusta tehdessäni. Itselleni on vuosien saatossa syntynyt vahva näkemys ja tunne isyydestä, ja minun näkökulmani mitä luultavimmin poikkeaa monen muun näkökulmasta. Koen isyyden tasavertaisena äitiyden kanssa. Olen myös itse kokenut, että isä selviytyy kasvatustehtävästä varsin hyvin, vaikka perheestä puuttuisi äidin läsnäolo kokonaan. Tutkimusta tehdessäni jouduin työskentelemään oman itseni kanssa, jotta pysyin asialle avoimena, neutraalina ja puolueettomana. Tutkijana koin iloa, surua ja ahdistustakin kuunnellessani haastateltavien tarinoita. Mielestäni onnistuin kaikkien haastateltavien kohdalla luomaan mukavan, rauhallisen ja avoimen ilmapiirin. Koin myös, että isät kertoivat avoimesti asioistaan. Haastattelujen jälkeen olin fyysisesti väsynyt, yli tunnin mittaiset keskustelut olivat yllättävän raskaita.

Yksi tärkeä validointitapa on osoittaa vastaavuus tutkijan tulkintojen ja tutkittavien tulkintojen välillä. Tätä nimitetään uskottavuudeksi. Uskottavuus on luotettavuuden arvioinnin tärkein seikka. Uskottavuuden todentamiseksi haastateltavat itse voivat tutustua tutkijan tulkintoihin. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 189.) Esitin kaikille haastateltaville isille heidän mahdollisuuttaan lukea haastattelun litterointi ja tulkinta, kukaan isistä ei kokenut tätä tarpeelliseksi. Isät olivat yksimielisiä siitä, että asioista oli puhuttu avoimesti, selventävästi ja yhden isän mielestä hyvin perusteellisesti. Itse tutkijana olisin toivonut että isät olisivat tutustuneet tulkintoihini, mutta en voinut heitä siihen velvoittaa.

Haastateltavien valikoitumista ja valikoitumisen vaikutusta tulee hieman pohtia. Tutkimukseni aineisto oli varsin pieni, joten tällä on varmasti merkitystä tutkimuksen tuloksen luotettavuuteen. Haastateltavat isät olivat kaikki hyvin huolehtiviaisia ja rakastavaisia lapsiaan kohtaan. Kaikki isät toivat esiin aidon halun olla läsnä lastensa elämässä. Haastattelun anti olisi varmasti ollut hyvin erilainen, jos olisin tehnyt haastattelu

esimerkiksi isille, jotka ovat lastensuojelun asiakkuudessa tai jos lapsilla olisi ollut hoitokontakti esimerkiksi perheneuvolaan. Kertomukset olisivat saattaneet olla erilaisia ja jollakin tasolla raadollisempia. Uskon myös siihen, että isien, joiden elämän perushallinta on kunnossa, on matalampi kynnyks suostua haastateltavaksi kuin sellaisen isän, jonka elämäntilanne syystä tai toisesta on horjautunut. Haastateltavien joukossa ei myöskään ollut yhtään isää, jotka olisivat kieltäytyneet tapaamasta lastaan. Todellisuudessa heitäkin varmasti löytyy.

7. ERON JÄLKEISEEN ISYYTEEN LIITTYVÄT MERKITYKSELLISET SUHTEET MIEHEN KOKEMANA

7.1 Tutkimukseen osallistuvat isät

Tutkimukseen osallistui seitsemän isää, jotka kaikki olivat lastensa biologisia isä. Nuorin haastateltava oli 33 ja vanhin 56, isien keski-ikä oli 41,4 vuotta. Lapsia tutkimukseen osallistuvilla isillä oli yhden ja viiden välillä, lapset olivat iältään reilusta vuodesta aina 23 saakka.

Laadullisessa tutkimuksessa aineiston tieteellisyyden kriteerinä ei ole aineiston määrä, vaan sen laatu. Tärkeää on analysoida pienikin määrä tapauksia mahdollisimman perusteellisesti ja antaa tutkimuskohteesta yksityiskohtainen ja tarkka kuva. (Eskola & Suoranta 2005, 18.)

Koska aineistoni oli pieni, mutta kirjava, nimeän ja esittelen jokaisen erikseen. Haastateltujen isien nimet ja ammatit ovat muutettu, jotta isien henkilöllisyys pysyisi salassa. Myös lasten nimet ja iät ovat keksittyjä ja muunneltuja. Olen poistanut paikkakuntien nimiä sekä erilaisia harrastustoimintaan liittyviä nimiä. Osa tutkimukseen osallistuneista isistä kertoivat vaikeista ja hyvin intiimeistäkin asioista, mikä ei ole itsestään selvää. He antoivat suuren panoksensa tutkimuksen mahdollistamiseksi avoimissa tarinoissaan, se taas mahdollisti sen, että minä tutkijana pystyin toimimaan kuuntelijana ja antaa heille tilaa puhua. Tällainen intiimien asioiden kertominen sisältää sanattoman

sopimuksen siitä, että kerrottuja asioita ei käytetä väärin ja että tutkija myös käyttää harkintaansa siinä, mitä tuo esiin tutkimuksen kontekstissa.

Matti on 33 vuotias yrittäjä. Matilla on hyvin nuorena solmitusta avoliitosta 15 vuotias tyttö ja nykyisessä avioliitossa on syntynyt neljä lasta lisää. Matti oli vasta 14, kun tapasi Sallan. Milla, perheen esikoinen, syntyi Matin ollessa 18 vuotias. Avoliitto kesti noin seitsemän vuotta, jonka jälkeen Matti halusi muuttaa erilleen. He pääsivät sopuun Millan yhteishuoltajuudesta. Eron jälkeen Milla asui pitkään äidillään, tavaten isäänsä lähes säännöllisesti joka toinen viikonloppu. Millan ollessa 14 vuotias hän halusi muuttaa isänsä ja tämän uuden perheen luokse, joka myös toteutettiin aika hyvässä yhteisymmärryksessä vanhempien kesken. Matilla ensimmäisestä avoerosta oli haastatteluajankohtana kulunut vajaa 13 vuotta. Matilla on tällä hetkellä uusperhekuvio.

Niilo on 35 vuotias yrittäjä. Hänellä on 13 vuotisesta avioliitosta kolme lasta, 12 ja 9 vuotiaat työt, Laura ja Liinu ja 6 vuotias poika Leo. Pariskunta päätti yhteisesti avioerosta, jota kuitenkin edelsi vaimon useaan otteeseen tapahtunut uskottomuus. Eron jälkeen he sopivat lasten yhteishuoltajuudesta, mutta vasta nyt, reilu vuosi eron jälkeen tapaamiset isän ja lasten välillä alkoivat onnistua sovitusti. Niilo tapaa lapsiaan yhden arki-illan ja joka toinen viikonloppu. Niilo oli haastateltavista isistä ainut, jolla ei ollut uutta parisuhdetta.

Marko on 41 vuotias putkiasentaja jolla oli ensimmäisestä avoliitosta 14 vuotias Anni-tyttö. Suhde kesti liki kymmenen vuotta ja päättyi avovaimon aloitteesta eroon noin 12 vuotta sitten. Tällä hetkellä Marko on avioliitossa ja heillä on kolme yhteistä lasta, kaksi poikaa ja yksi tyttö. Eron jälkeen Markolla oli erilaisia tapaamisjärjestelyitä vuosien varrella aina vuoroviikkoasumisesta viikonlopputapaamisiin. Näihin vaihtuviin käytäntöihin olivat syynä Markon muuttuvat työkuviot, äidin ja lapsen muutot sekä Annin koulunkäynti. Haastatteluhetkellä Marko tapasi harvakseltaan Annia.

Teemu on 40 vuotias toimihenkilö. Teemulla oli takanaan avoliitto sekä avioliitto ja haastatteluhetkellä hän oli toistamiseen naimisissa. Neljä vuotta kestänyt avoliitto kariutui vuonna 2002, tästä liitosta Teemulle syntyi poika, Jani. Vuonna 2005 Teemu avioitui ja tästä kolme vuotta kestäneestä suhteesta Teemulle syntyi tytär, Neea. Nykyisestä avioliitosta Teemulla on myös pieni tytär. Teemu oli haastateltavista isistä toinen, jolla oli uusperhekuvio, Teemun nykyisellä vaimolla oli myös kaksi lasta edellisestä liitostaan. Molemmat suhteet kariutuivat Teemun aloitteesta, mutta taustalla olleet syyt olivat Teemun mukaan edesauttaneet eropäätöstä voimakkaasti. Teemulla on molempiin lapsiin

yhteishuoltajuus, kuitenkin niin, että Teemu tapaa tytärtään Neea joka toinen viikonloppu ja hänen esikoisensa, Jani asuu Teemun kanssa joka toisen viikon.

Petri on 42 vuotias esimies. Petrin avioliitto kesti lähes 14 vuotta mutta päättyi vaimon hakemaan hieman yllättäväänkin eroon vuonna 2007. Parille syntyi kolme lasta, Pipsa, Aapo ja Peetu. Vanhin tytär on jo 18 vuotias ja pojat ovat 15 ja 13 vuotiaat. Alaikäisiin lapsiin Petrillä on yhteishuoltajuus ja kaikki kolme lasta asuvat edelleen vuoroviikoin vanhemmillaan. Petrillä on ollut jo useamman vuoden uusi parisuhde, mutta he eivät asu yhdessä vaan tapailevat toisiaan muutoin.

Janne on 46 vuotias koneistaja. Jannella oli takanaan vajaa viisi vuotta kestänyt avioliitto joka yhteistuumiin päätettiin vuonna 2010. Liitosta syntyi Lenni-poika. Eron jälkeen Lenni asui pienen hetken äitinsä kanssa, mutta lastensuojelun väliintulon jälkeen Jannesta tuli Lennin huoltaja Lennin ollessa neljä vuotias. Jannelle on hieman epäselvää onko heillä yhteishuoltajuus edelleen, hänestä sillä asialla ei ole juurikaan merkitystä. Lenni asuu edelleen Jannen kanssa ja tapaa äitiään ani harvoin, soittelevat keskenään kuitenkin jonkun verran. Jannella on uusi parisuhde, mutta he eivät asu yhdessä.

Pekka on 56 vuotias tekniikko. Pekan ensimmäisestä avioliitosta on yksi tytär, nyt jo täysi-ikäinen Mari. Pekka oli Marin äidin kanssa neljä vuotta avioliitossa, joka päättyi Pekan aloitteesta eroon vuonna 1994. Eron jälkeinen aika oli riitaisaa ja erilaisten vaiheiden jälkeen Pekka sai tyttären kokonaan itselleen. Äiti katosi Marin elämästä lähes kokonaan tämän jälkeen. Pekka solmi uuden avioliiton myöhemmin, ollen siinä liitossa edelleen. Marin äiti kuoli muutama vuosi sitten.

Koottu taulukko (taulukko 2) haastatelluista isistä on sivulla 37.

Matti, 33v	Milla 15v (uudesta liitosta 4 lasta)	asuu isällä	tapaa äitiä joka toinen vkonloppu	uusioperhe	erosta 13v
Niilo, 35v	Laura 12v, Liinu 9v, Leo 6v	asuu äidillä	tapaa isää joka toinen vkonloppu	ei uutta suhdetta	erosta 1v
Marko, 38v	Anni 14v (uudesta liitosta 3 lasta)	asuu äidillä	tapaa harvakseltaan	uusioperhe	erosta 12v
Teemu, 40v	Jani 14v, Neea 9v (uudesta liitosta tytär)	Jani vuoroasumisessa, Neea äidillä	tapaa Neea joka toinen vkonloppu	uusioperhe, myös uuden vaimon lapsia 2	erosta 13v ja 7v
Petri, 42v	Pipsa 18v, Aapo 15v, Peetu 13v	vuoroviikkoasuminen		seurustelee	erosta 8v
Janne, 46v	Lenni 10v	asuu isällä	tapaa äitiä harvoin	seurustelee	erosta 5 v
Pekka 56v	Mari 23v	asunut isällä	äiti kuollut	uusioperhe	erosta 21v

Taulukko 2: Tiivistelmä haastateltavista isistä, lapsista, asumisista ja tapaamisista, sekä nykyinen perhemuoto ja erosta kulunut aika.

Kaikki tutkimukseni isät olivat taloudellisessa vastuussa lapsistaan. Petri ja Teemu ovat sopineet entisen puolisonsa kanssa asian yhdessä. Markolla oli lastenvalvojan vahvistama elatussopimus. Pekka ja Janne ovat yksin vastanneet lastensa kustannuksista.

Vanhemmat voivat sopia elatusavun määrän keskenään, viranomaisen on kuitenkin varmistettava, ettei sovittu summa ole kohtuuton, ja kiistatilanteissa oikeusviranomainen vahvistaa elatusavun määrän. Vuonna 2009 tehdyn kyselylomaketutkimuksen mukaan jopa 80 prosenttia etäisistä koki jakavansa tasapuolisesti lapsesta aiheutuvat kulut lapsen äidin kanssa. Yllättävää oli kuitenkin se, että noin 50 prosenttia äideistä oli tyytymättömiä isien taloudelliseen osallistumiseen, ja pitivät sitä riittämättöminä. (Hakovirta & Broberg 2014, 117.)

Haastateltavat isät saivat itse vaikuttaa siihen, missä haastattelu toteutettiin. Kolme isää halusi tulla minun kotiini. He kokivat, että omassa kodissa rauhallisen tilan löytäminen olisi

mahdotonta. Kolme isää tapasin heidän omissa kodeissaan ja yksi isä valitsi haastattelupaikakseen oman työpaikkansa. Aloitin haastattelun tunnelman luomisella ja luottamuksen synnyttämisellä. Keskustelimme aluksi lapsista, heidän harrastuksistaan ja muista yleisistä asioista. Kerroin myös hieman itsestäni, miksi juuri isyyden tutkiminen kiinnostaa minua ja mitkä seikat ovat vaikuttaneet aihevalintaani. Itsestä kertominen voi luoda etäisyyttä haastattelijan ja haastateltavan välille mutta auttaa jossakin tapauksessa rakentamaan yhteisyyttä, joka edistää haastattelun päämääriä. Alun vapaamuotoinen keskustelu on tärkeää molemmille osapuolille, sen aikana tutustutaan ja kumpikin osapuoli saa käsityksen toisesta. Haastattelulle välttämättömän luottamuksen syntymiseksi tämä keskustelu on tärkeä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 90.)

Olin jakanut teemahaastattelun kolmeen pääteemaan. Ensimmäinen teema käsitteli sitä millaisena isä koki suhteen puolisoon ja lapseen silloin, kun ero ei ollut vielä ajankohtainen ja parisuhteessa tilanne oli vakaa. Toisena teemana isät kertoivat erovaiheen tapahtumista, miten suhde puolisoon ja lapseen muuttuivat ja miten erovaihe hoidettiin. Viimeisenä teemana käsiteltiin eron jälkeistä aikaa, oliko suhteilla merkitystä isyyteen ja miten isät kokivat tämän hetkisen isyyden. Viimeinen teema oli selkeästi haastattelun antoisin osuus.

Kaikki haastateltavat isät keskustelivat teemoista avoimesti ja oma-aloitteisesti. Yksi isä kertoi, miten oli jännittänyt tilannetta etukäteen ja ajatellut ettei saa sanaa suustaan.

”Mää luulin etten ossaa tämmösistä asioista puhua, mut määhän oon istunu tässä yli tunnin ja avautunu ihan kunnolla...ja teki kyl hyvää puhuu näistä.”

Haastattelu lopuksi annoin isille mahdollisuuden nostaa esille asioita, joita oli mahdollisesti noussut mieleen haastattelun kuluessa. Yksi isä sanoi haastattelun olleen hänelle tärkeä kokemus.

”Eka kerta mulle tuli sellane olo että joku oikeesti ymmärtää ja kuuntelee..”

7.2 Aika ennen eroa

Haastattelun ensimmäinen teema käsitteli sitä millaisena isä koki suhteen puolisoon ja lapseen silloin kun ero ei ollut vielä ajankohtainen ja parisuhteessa tilanne oli vakaa. Pyysin

isiä kuvailemaan suhdettaan puolisoon ja lapsiin ja kertomaan perhe-elämän dynamiikasta ja millaista problematiikkaa perhe-elämässä esiintyi. Isien kokemukset suhteesta jakaantuivat tasaisesta ja tasapuolisesta suhteesta kylmähköön ja epätyytyttävään suhteeseen. Suhdettaan lapsiin kaikki isät kuvailivat hyväksi, tosin panostus perhe-elämään ja lastenhoitoon vaihteli isien välillä.

Suhde puolisoon

Suhde puolisoon jakoi isät karkeasti kolmeen ryhmään. Ensimmäisessä ryhmässä Janne Niilo ja Petri kuvailivat suhdettaan tasapuoliseksi, jossa ei juurikaan riideltä. Lastenhoito oli hoidettu miesten näkemysten mukaan sovussa ja miehet olivat suhteellisen tyytyväisiä liittonsa.

Niilo teki paljon töitä ja rakensi perheen taloa, vaimo hoiti Niilon mukaan lapset ja kodin tunnollisesti.

”Meitin suhde oli vähä semmone..no, mää tein aika paljon sillo töitä, periaattees vielä 2008, ett olin paljon pois kotoo..siihe saakka meni oikeestaa tosi mukavasti, vaimo hoisi perheen ja kaikki, ei me oikeesta sillo riideltäykkä mistää viä. Kyl sit oikeestaa molemmat anto periks jos tuli jottai riitaa.”

Niilon kova työtahti ja talonrakennusprojekti olivat pois perheen lasten kanssa vietetystä ajasta, sen Niilo huomasi itsekkin. Vuonna 2009 hän teki tietoisin valinnan ja palkkasi yhden miehen yritykseensä työntekijän, jotta aikaa ja voimavaroja olisi myös lapsille ja perheelle. Sen seurauksena aikaa jäi enemmän lapsille, mutta Niilon mukaan suhde vaimoon oli muuttunut, Niilon ollessa lasten kanssa, vaimo meni omia menojaan.

Petrin avioliitto eteni vaimon organisoidessa asioita ja menoja. Petri on ajatellut tätä asetelmaa vasta eron jälkeen, avioliiton aikana se ei häntä suuremmin mietityttänyt. Hän kertoi olevansa huono kinaamaan ja tappelemaan, mieluiten valitsi hiljaisuuden ja murjottamisen ja totesi, että murjottamalla tarpeeksi pitkään, vaimo ymmärsi hänen vastustavan jotakin asiaa. Petri kuvaili, että oli aika lailla vietävissä, mutta hänellä oli kuitenkin harrastuksia, joista piti kiinni. Petri koki tämän asian tärkeäksi itselleen.

Toisessa ryhmässä Marko ja Matti pohtivat molemmat etteivät oikein ollut valmiita perhe-elämään ja isyyteen. Tämä tietysti vaikutti myös parisuhteeseen. Marko halusi olla suhteen

”jääräpää” joka halusi pitää pintansa, ja vastapuoli jäi huomioimatta. Marko ajatteli tämän olleen yksi käännekohta ja syy heidän avoliiton purkautumiseen. Matti taas kertoi avoimesti huonosta parisuhteestaan, siihen ei syynä ollut niinkään Matin avovaimo vaan nuoruus ja Matin päihteiden käyttö. Matin mukaan hän olisi tarvinnut rinnalleen naisen, jolla olisi ollut auktoriteettia ja jota hän olisi kunnioittanut ja rakastanut niin paljon että olisi valmis ollut tekemään tällaisen naisen eteen mitä tahansa. Silloisessa suhteessa hän oli vahvempi, meni ja tuli miten tahtoi, ja käytti runsaasti päihteitä avovaimon hiljaisen hyväksynnän turvin.

Kolmannessa ryhmässä Pekka ja Teemu kuvailivat suhdettaan vaikeaksi ja epätydyttäväksi. Pekan seurustelu aika jäi hyvin lyhyeksi, vauva ilmoitti melko pian tulostaan ja pari erosi ennen kuin lapsi täytti vuoden. Pekka kertoi miten oli pitänyt naista fiksunä mutta vasta jälkepäin ymmärsi että naisella oli vahva päihderiippuvuus ja muutoinkin hyvin epävakaa persoonallisuus. Pekan oli hieman vaikea kuvailla suhdettaan puolisoonsa.

Teemulla oli takanaan kaksi liittoa, joista toisesta syntyi poika ja jälkimmäisestä liitosta tytär. Ensimmäistä suhdetta avopuolisoon Teemu kuvaa arkiseksi ja kylmähäköksi. Suhde toimi arkisilta asioiltaan hyvin, mutta Teemun mukaan tunteita ei ollut oikeastaan missään vaiheessa, suhteesta puuttui lämpö ja puheyhteys. Tilannetta pahensi lapsen syntymän mukana tuomat hankaluudet. Vauvalla oli lonkkaletkaatio ja pian syntymän jälkeen todettiin vielä leikkauksen vaativa sydänvika. Pariskunta ei kyennyt asioista puhumaan ja ajautuivat vielä etäämmälle toisistaan. Pojan ollessa vajaa 3 vuotias pari erosi.

Teemun toinen suhde alkoi muutaman vuoden yksinolon jälkeen. Raskaus sai alkunsa pian seurustelun alussa ja pari meni naimisiin heti tyttären synnyttyä. Teemu kertoi miten niihin aikoihin hän huomasi että uusi puoliso ei tullut Teemun pojan kanssa ollenkaan toimeen, tästä syntyi tapahtumasarja joka päättyi pariskunnan riitaisaan eroon kolmen avioliittovuoden jälkeen. Teemu kuvasi suhdettaan vaikeaksi ja riitaisaksi, jolla on ollut hyvin kauaskantoisia seurauksia ja ne ovat vaikuttaneet hänen lisäksi usean muun ihmisen elämään.

Suhde lapseen

Kaikki haastateltavat isät kertoivat että heillä oli ollut hyvä ja lämmin suhde lapsiinsa. Siinäkin tapauksessa, että isät olivat olleet tyytymättömiä parisuhteeseensa, he kuvailivat

suhdettaan lapsiin niin hyväksi kuin se niissä olosuhteissa oli mahdollista. Kaikki isät kertoivat ottaneensa vastuuta lasten hoidosta ja huolenpidosta. Varsinkin lasten kasvaessa isien rooli oli vahvistunut. Lapsen sukupuolella näytti olevan se merkitys, että jos perheessä oli useampi lapsi, isät viettivät enemmän aikaa poikalasten kanssa. Jos perheen ainut lapsi oli tyttö, isän ja tyttären välille tuntui syntyvän vahva kiintymyssuhde.

”Poikien kans on tullu touhuttuu ja puhuttuu, mut Pipsa on jääny vähä sillai sivuun..mut toisaalta mää oon pitäny sitä vähä niiku samanlaisena ku mää itte, vähä erakkoluonne kans.”

isä	suhde entiseen puolisoon	suhde lapseen
Janne, 1 poika	tasapuolinen	hyvä ja lämmin
Niilo, 2 tyttöä, 1 poika	tasapuolinen	hyvä ja lämmin
Petri, 2 poikaa, 1 tyttö	tasapuolinen,	hyvä ja lämmin
Marko, 1 tyttö	ei omasta mielestään valmis perhe-elämään, ”jääräpää”	hyvä ja lämmin
Matti, 1 tyttö	Ei valmis sitoutumaan, päihderiippuvuus	hyvä ja lämmin
Pekka 1 tyttö	riitaisa suhde, vaimolla päihderiippuvuus	hyvä ja lämmin
Teemu, 1 poika, seuraavasta liitosta 1 tyttö	ensimmäinen suhde kylmä ja arkinen, toinen suhde riitaisa	hyvä ja lämmin, pojan kanssa tällä hetkellä hieman etäinen

Taulukko 3: Tiivistelmä isien kokemuksista suhteistaan entiseen puolisoon ja lapseen ennen eroa.

7.3 Erovaihe

Haastattelun toinen teema käsitteli erovaiheen tapahtumia. Miten isät kokivat suhteensa muuttuvan puolisoon ja lapseen tässä elämäntilanteessa ja miten eron aikana hoidettiin

lasten tapaamis- ja elatusasiat sekä muut eroon liittyvät asiat. Erovaiheessa isien kokemukset voidaan jakaa kahteen ryhmään. Ensimmäisen ryhmän isät kokivat eronvaiheen sujuvan pääosin ilman suurempia riitoja ja lasten asioista päästiin sopuun. Toisen ryhmän isät kokivat eron vaikeana ja raastavana ajanjaksona, joka vei paljon voimavaroja.

Sujuva erovaihe

Erovaiheesta suhteellisen helposti pääsivät yli Janne, Marko ja Petri. Janne kertoi erovaiheen sujuvan pääosin ilman kinoja. Tähän vaikutti Jannen mukaan varmasti se, että he olivat päätyneet eroon yhteistuumin. Heti eron jälkeen entisen vaimon päihteiden käyttö lisääntyi huomattavasti. Hän jäi kiinni huumausaineiden vaikutuksen alaisena autolla ajosta, joka johti siihen, että lastensuojelun toimesta pojan asuminen siirtyi kokonaan Jannelle. Janne kertoi, että kiinni jääminen oli Lennin äidille kova paikka. Häpeän määrä oli suuri ja masennus ajoi hänet vielä huonompaan elämäntilanteeseen. Janne oli saanut ohjeet lastensuojelusta, että äidin ja pojan tapaamiset voisivat toteutua vain jos äidin kunto sen salli. Menikin pitkä aika ennen kuin Lenni seuraavan kerran tapasi äitiään. Janne pohti lastensuojelun merkitystä erovaiheessa, ja totesi, että sillä saattoi olla suuri vaikutus siihen, ettei riitoja Lennin asioista tullut. Harmillista Jannen mukaan oli tietenkin se, että Lennin äiti hävisi pitkäksi aikaa pojan elämästä. Janne arveli sen johtuvan osittain häpeän tunteesta, mutta varmasti myös masennuksesta ja päihteistä. Lopuksi Janne huokaisi:

”No, eroha oli sillai helppo ku se vaa niiku katos kuvioista.”

Markon avoliitto päättyi avovaimon aloitteesta. Marko kertoi, ettei siihen tilanteeseen enää suurta draamaa liittynyt. Suhteen aikana oli ollut mustasukkaisuutta ja riitoja, mutta eron hetkellä asioista sovittiin ilman suurempia riitoja. Keskustelua toki herätti yhteinen velallinen asunto ja auto, mutta lopulta ne asiat saatiin järjestykseen. Marko kertoi että oli eron aikana ollut se välinpitämättömämpi osapuoli, mutta kun ero lopullinen hetki tuli ja muuttoauto lähti pihasta, se oli raskas hetki.

”Sit jälkeenpäin niiku iski se homma, se oli sillo aika kova niitti ja siis siinä meni viikkoja tai varmaa kuukausia ku oli niiku henkisesti iha räjähtämisspisteessä.”

Markolta kysyttäessä miten lapsen tapaamiset ja asiat järjestyivät, syntyi pitkä hiljaisuus. Marko kertoi, ettei rehellisesti sanottuna juurikaan muista, miten asiat silloin hoituivat.

”Se on jäänyt mun mieles vähä sillai sekavaan tilaan se koko ajanjakso, olin vähä pihalla sillo muutenki ett mitä kaikkee siin mahto käydä..siis täähä pistää ison miehen iha miettii oikee..”

Marko muisteli että tapaamiset alkoivat aika pian eron jälkeen ja mieleen ei muistu suuria riitoja tytön asiasta. Elatusapu oli lastenvalvojalla vahvistettu ja Marko muistelee tavanneensa tytärtään joka toinen viikonloppu. Myöhemmin vuosien varrella tapaamiskäytännöt ovat vaihdelleet koska tytär ja äiti ovat useampaan kertaan muuttaneet ja myös Markon työkuviot ovat vaihdelleet.

Petrille ero tuli yllätyksenä. Ensimmäinen ajatus Pertille oli lasten menetys. Tilannetta pahensi Petrin ennakkoasenne siitä että huoltajuus menee kuitenkin äidin hyväksi vaikka hän sanoisi mitä.

”Sit ku on aina joka paikas puhuttu ett kaikki menee äitin hyväks ja mää olin siitä niiku tietonen ja jopa sanoin noille muksuille ett mulla on sellanen käsitys ett ku on 12 täyttäny ni sit lapsia kuunnellaan ainakin...ni sanoin ett sit te saatte itte valkata jos tulee semmonen tilanne.”

Petri kertoi, että vaimo huoletti kaikista käytännön asioista, hän vain saapui kutsuttuna paikalle ja allekirjoitti papereita. Ositus meni Petrin mukaan hyvin ja lasten huoltajuudesta päästiin riitelyn jälkeen sopuun. Petri kertoi, että joutui hieman uhkailemaan, että sai haluamansa vuoroviikkoasumisen järjestettyä. Hän oli sanonut lähtevänsä kokonaan pois Suomesta YK-joukkoihin, ellei saisi tavata lapsiaan useammin kuin joka toinen viikonloppu. Asiallisen keskustelun jälkeen pariskunta oli päättänyt sopuratkaisuun vuoroviikkoasumisesta. Riitelyä aiheutti Petrin mukaan se, ettei sellaisista asioista puhuttu, mistä olisi ollut tarve puhua. Lapset joutuvat usein viestinviejiksi, ja se tuntui Petristä pahalta. Hän oli monesti sanonut, ettei hoida asioista tekstiviestillä, koska siinä asian tulkinta voi olla täysin väärä. Vaimo taas ei suostunut puhumaan puhelimesta. Tilanne on Petrin mukaan edelleen samankaltainen.

Vaikea erovaihe

Vaikean ja raskaan erovaiheen kävivät läpi Niilo, Matti, Pekka ja toisesta liitostaan eronnut Teemu. Matin ja Pekan kohdalla he olivat eron alullepanijoita ja varsinkin Matti syyllisti itseään siitä, että jätti lapsensa. Teemun ensimmäisen liiton erovaihe sujui ilman vaikeuksia mutta toisesta liitosta eroaminen oli raskasta aikaa Teemulle ja myös hänen lapsilleen.

Niilo koki erovaiheen raskaana ja hankalana. Hän oli tietoisesti tehnyt valinnan, että vähentäisi omia töitään palkkaamalla työntekijän firmaansa ja viettäisi enemmän aikaa lasten ja vaimon kanssa. Uusi omakotitalo oli juuri valmistunut ja kaiken piti olla Niilon mukaan hyvin. Pian Niilolle selvisi, että hänen jäädessä lasten kanssa kotiin, vaimolla alkoi olla paljon omia menoja. Niilo kertoi vaimon muuttuneen ihmisenä aivan toisenlaiseksi.

”Pia rupes 2010 aika tavalla muuttumaan, kun se alko niitä omia reissuja tekemään. Sen jälkeen mää niiku aloin vasta ymmärtämään ja tajuamaan mikä se niiku oikeesti on. Ei se sitten semmone ollukka, mut sit se jotenki niiku muuttu..koko ajan mää rupesin saamaa enemmän selville siit asioita, sit sille tuli koko ajan niit uusii suhteita...sil oli ainaki kolme suhdetta, mitä mää tiesin, sillo loppuaikoina..”

Niilo kertoi olleensa ennen aika itsevarma, päättänyt perheessä suuremmista ja taloudellisesti isommista asioista, mutta erovaiheessa Niilo kertoi muuttuneensa pehmeäksi, ”lällyksi” ja hän halusi jopa hyväksyä muuttuneet asiat ja jatkaa liittoa ja perhe-elämää kaikesta huolimatta. Pian etääntyessä perheestään Niilo otti enemmän vastuuta lasten hoidosta. He viettivät enemmän aikaa yhdessä ja suhde isän ja lasten välillä läheni. Niilon mukaan lapset alkoivat luottaa häneen enemmän ja tukeutuivat arjen ongelmissa enemmän häneen kuin äitiin. Niilo totesi, että lasten merkitys korostui myös hänen elämässään nousten kaikkein tärkeimmäksi asiaksi elämässä.

Niilolle selvisi, että Pia oli vienyt useita tuhansia rahaa rakennusprojektin aikana Niilon firman tililtä. Pia ei halunnut kertoa mihin rahaa oli tarvinnut. Näiden asioiden seurauksena ero oli väistämättä edessä ja pari haki yhdessä avioeroa.

Käytännön asiat sujuivat Niilon mukaan reilusti, Niilolla oli lakimies joka hoiti taloudelliset asiat. Lasten tapaamiset tuottivat kuitenkin ongelmia. Pia muutti lasten kanssa

kävelymatkan päähän rivitaloon ja he eron hetkellä he sopivat että Niilo saa tavata lapsia niin halutessaan. Vuoroviikkoasuminen ei tullut tässä vaiheessa kyseeseen koska Niilon työajat omassa firmassa sijoittuivat aikaisiin aamuihin ja joskus myös iltamyöhään. Lapset olivat kuitenkin vielä niin pieniä, että arki olisi tuonut ylitsepääsemättömiä ongelmia. Lastenvalvojan tapaamisella Niilo koki tulleen syrjäytetyksi ja sopimukseen kirjattiin isän tapaamiseksi yksi arki-ilta ja joka toinen viikonloppu. Pyhistä ei ollut erikseen mainintaa, joka myöhemmin johti siihen, että pyhistä tuli kiistanaihe vanhemmille. Hokkasen mukaan (2005, 46) olisikin erityisen tärkeää tehdä lasten tapaamisista yksityiskohtaiset sopimukset, jolloin sekä vanhemmille että myös lapsille rajat ovat selkeästi määritelty ja tarkka sopimus vähentää riskiä vanhempien väliseen riitelyyn lasten tapaamisista.

Niilo kertoi, että eron jälkeen, lähes vuoden ajan, Pia sääteli hänen ja lasten tapaamista, pariskunnalla oli muutakin kinaa lasten asioista, kuten harrastuskuljetuksista sekä lasten tavaroista. Niiloa myös huolestutti Pian sairaus, häneltä oli löydetty jo ennen eroa päästä jonkinlainen kasvain, jonka olemassaoloa seurattiin ja tarkkailtiin. Pia oli sairaudestaan kovin vaitonainen, ei halunnut puhua siitä ja jätti kaikki, myös oman äitinsä, asioiden ulkopuolelle. Niiloa ahdisti, kun hän ei tiennyt Pian terveyden todellista tilaa. Hän myös pohti Pian jaksamista eron jälkeen, oli huolissaan ja peloissaankin. Lapset eivät tienneet sairaudesta juuri mitään ja Pia oli ehdottomasti kieltänyt kertomasta lapsille asiasta.

Pekan erovaiheesta tuli raskas elämänvaihe. Heillä oli pieni tyttövauva ja Pekka teki omassa yrityksessään pitkiä työpäiviä. Pekalle selvisi melko pian tytön syntymän jälkeen, että vaimolla oli vahva päihderiippuvuus. Pekan tullessa töistä kotiin, tyttö oli hoidossa milloin missäkin ja vaimo löytyi lähibaarista. Tätä jatkui vain muutaman kuukauden, jonka jälkeen Pekka haki eroa. Asunto ja muu materiaali oli Pekan joten vaimo oli lähtevä osapuoli. Riita lapsesta oli voimakas. Pekka olisi halunnut tytön itselleen mutta vaimo ei suostunut, vaan vei tytön mukanaan. Pekka muisteli sanoneensa vaimolleen että hänen tärkein työ oli saada tyttö itselleen ja tästä lauseesta alkoi Pekan mukaan hänen elämänsä vaikein prosessi.

Pekka kertoi, miten matkan varrella on ollut vaikka mitä riitoja työstä, mutta nosti vaikeimmat asiat keskusteluun. Juuri ennen eroa ja heti eron jälkeen Pekka joutui pahoinpidellyksi vaimonsa ”ryppykavereiden” toimesta. Entinen vaimo haki sosiaalitoimesta tukea ja ymmärrystä ja saikin sitä. Yhdessä sosiaalitoimen edustajan kanssa he syyttivät Pekkaa incestistä. Tämä oli Pekalle järkytys. Tyttäreille tehtiin vuoden

ikäisenä inestitutkimukset ja Pekan tapaamiset jäädytettiin. Syytökset osoittautuivat aiheettomiksi ja jälkeinpäin Pekka oli saanut kuulla että joku taho oli neuvonut näin tehtäväksi, jotta äiti saisi pitää lapsen tai ainakin pelata lisää aikaa.

Pekka oli huolissaan entisen vaimonsa alkoholin käytöstä ja pyysi monesti apua lastensuojelulta, usean yhteydenoton jälkeen äiti ja tytär sijoitettiin turvakotiin ja Pekka kävi tapaamassa lastaan siellä. Kolmen viikon jälkeen äiti ja tytär karkasivat turvakodista ja etsintöjen jälkeen tyttö löytyi äidin tuttavien luota ja äiti lähibaarista. Tämän tapauksen jälkeen Pekka sai tytön itselleen.

Matin oma päihteiden käyttö oli lisääntynyt erovaiheessa huomattavasti. Matti purki omaa syyllisyyttään ja pahaa oloa päihteisiin ja lääkkeisiin. Matti oli myös ihastunut nuoreen tyttöön joka edesauttoi eropäätöstä. Matille ero avovaimosta oli helppo päätös mutta syyllisyys lapsen jättämisestä kalvoi Mattia.

Matin lähtöä jarrutteli tuleva jouluku, joka oli Matille itselleen tärkeä juhla ja myös avovaimo aneli viimeiseen asti Mattia jäämään. Mattia tämä ahdisti entisestään, koska koki itse olevansa täysin kelvoton kumppani ja huono isä siinä elämäntilanteessa.

”Mä muistan ku mä sieltä si lähdin, se oli iha hirvee tilanne, mulle tuli sellane olo ett mä jätän sen ja hylkään sen, mä en meinannu saada henkee. Se ei auttanu vaik mä koitin ajatella ett ku mä saan elämäni kuntooni..ett tää o ny parempi ratkasu likallekki.”

Matin syyllisyyden tunto kasvoi ja hän kertoo miten oli valmis tekemään mitä tahansa saadessaan tavata lastaan. Hän kertoi avoimesti miten uhkaili väkivallalla tytön äitiä, jos tämä asettuisi vastustamaan tapaamisia. Jopa lastenvalvojan tapaamisella uhkailulla oli ollut se merkitys, että äiti puolsi isän ja tytön tapaamisia. Matti saikin tavata lastaan säännöllisesti joka toinen viikonloppu. Tapaamiset sujuivat siltä osin turvallisesti, sillä Matin äiti, joka oli tietoinen Matin päihdeongelmasta, oli hänen tukena ja apuna. Matin uusi tyttöystävä myös huolehti työstä olleessaan Matin luona viikonloppuisin.

Matti kertoi, ettei erovaiheeseen liittynyt hankalia riitoja. Tosin hän on sitä mieltä, että hänen väkivaltainen maine ja uhkailut aiheuttivat avopuolisossa pelkoa ja hiljaista asioiden hyväksymistä. Matti piti avopuolisoaan niin paljon heikompana ihmisenä kuin itse oli, ja koki pystyvänsä ohjailemaan häntä huolimatta siitä, että itse tunsikin tekevänsä väärin.

Teemulla takana oli kaksi eroa suhteellisen lyhyen ajan sisällä. Varsinkin toinen ero oli Teemulle henkisesti raskas. Epäonnistumisen tunne oli voimakas ja ristiriidat entisten puolisoitten kanssa koittelivat voimia.

Ensimmäinen ero oli pitkän harkinnan tulos ja liiton tunnekylmyys oli muuttanut Teemun tunteita. Teemu muisteli, ettei itse erovaihe muuttanut heidän suhdettaan millään tavalla. Asiaa oli pohdittu ja käyty mielessä läpi moneen otteeseen ja eron hetkenä Teemu kertoi olevansa melko tunteeton. Hän ei tuntenut vihaa mutta ei myöskään ikävää. Riitoja Teemu kertoi tulleen siinä kohden, kun hän yritti puhua asioista ja puoliso kieltäytyi kuuntelemasta. Teemu olisi halunnut käydä erotilannetta läpi, puhua asioista avoimesti, mutta se ei onnistunut. Tänä päivänä Teemu ei ole saanut selville, miksi asioista ei pysytty puhumaan. Yhteisen pojan asioista he pääsivät sopuun, molemmille oli selvää että poika saa tavata Teemua ja he päätyivät sopuisasti vuoroviikkoasumiseen. Tapaamisjärjestelyt ovat hieman eläneet vuosien varrella mutta niistä he ovat aina pystyneet sopimaan ilman suurempia ongelmia. Teemulle tämä on ollut tärkeää, koska asiat seuraavan puolison kanssa ovat olleet mutkikkaat ja vieneet voimavaroja.

Teemun toinen suhde alkoi muutaman vuoden yksinolon jälkeen ja suhteen pahimmaksi ongelmaksi nousi uuden puolison ja Teemun pojan välinen suhde. Jo seurusteluvaiheessa Teemulle alkoi valjeta että uusi puoliso ei tullut pojan kanssa toimeen. Tilanne kärjistyi niin pahaksi, että Teemu ei voinut jättää heitä keskenään, hänellä ei ollut luottoa siihen että asiat olisivat sujuneet ongelmitta. Myös Teemun entinen puoliso toi esiin huolensa siitä, ettei Teemu saanut jättää poikaansa uuden puolison kanssa kahden. Teemulle tilanne kävi sietämättömäksi. He olivat juuri rakentaneet omakotitalon, menneet naimisiin ja saaneet yhteisen tyttären. Teemu kuvaili suhdettaan huonoksi mutta oli tavallaan umpikujassa.

"Mää olin ihan puusilmä alkuus, kai ihmine on jollai tavalla sokee sitte..haluu uskoo sitä parasta..ehkä mää kauhulla ajattelin ett tota onks tää oikeesti näin, vaikka silti mää yritin sulkee silmäni, me mentii naimisii viä sen jälkee vaikka mää olin jo nähny mikä se tilanne oli..ehkä sitä ajatteli ett jos se sit korjais jotain se naimisiinmeno, mut eihä se mitää korjannu..hirveen painostavaahan se oli.."

Aika nopeasti avioliiton solmimisen jälkeen Teemu totesi tilanteen mahdottomuuden ja haki eroa. Vaimo jäi eropäätöksen jälkeen asumaan samaan taloon, koska asunnon

etsimisessä oli vaikeuksia. Parin kuukauden kuluttua hän sai asunnon ja hän muutti pois parin yhteisestä talosta.

Teemun mukaan eron käytännön järjestelyt sujuivat siedettävästi. Hän osti vaimonsa osuuden talosta ja piti omien sanojensa mukaan kynsin hampain kiinni siitä että sai tyttärensä vuoroviikkoasumisen sovittua. Teemu kertoi uhanneensa oikeustoimilla, jos asia riitautuisi eikä sopimukseen päästäisi. Sopimus syntyi, vaikkakaan sitä ei koskaan vahvistettu lastenvalvojalla.

Pian eron ja erilleen muuton jälkeen tuli pariskunnan välille riita. Teemu oli uuden naisystävänsä kanssa mökillä, jossa myös Teemun lapset olivat mukana. Tästä suuttuneena ja mustasukkaisuuden puuskissa entinen puoliso vaati saada lapsen itselleen ja humalapäissään häiriköi heitä. Teemu ei kuitenkaan suostunut antamaan tytärtään humalaiselle äidille jonka seurauksena tämä poltti Teemun uudehkon omakotitalon maan tasalle. Teemulle ja lapsille tämä on ollut raskas traumakokemus.

Tapahtuman jälkeen Teemu kertoi pelänneensä entisen puolisonsa tekemisiä siinä määrin, että on järkevällä tavalla nöyristellyt yhteisiä asioista hoidettaessa. Tapahtuman vaikutus on ollut kauaskantoinen ja Teemu kertoi sen edelleen vaikuttavan hänen elämäänsä ja myös nykyiseen perhe-elämään. Tämä parisuhde on ollut myös vaikuttamassa hänen ja hänen poikansa suhteeseen, josta Teemu kantaa tietynlaista syyllisyydentuntoa.

Teemu moitti itseään siitä, ettei tuolloin vaatinut tytön yksinhuoltajuutta itselleen, hän pohti, että olisi sen varmasti saanut ja se olisi ollut jokaisen kannalta paras ratkaisu tulevaisuutta ajatellen. Siinä elämäntilanteessa ja traumakokemuksen keskellä hän ei kuitenkaan pystynyt toimimaan, jotta asia olisi edennyt virallista tietä.

isä	millanen erovaihe
Janne, 1 poika	sujuva erovaihe, yhteispäätös erosta
Marko, 1 tyttö	sujuva erovaihe, vaimon aloite
Petri, 1 tyttö, 2 poikaa	sujuva erovaihe, ero yllätyksenä
Niilo, 2 tyttö, 1 poika	vaikea erovaihe, vaimon uskottomuus
Pekka, 1 tyttö	vaikea erovaihe, vaimon päihderiippuvuus
Matti, 1 tyttö	vaikea erovaihe, syyllisyydentunto
Teemu, 1 poika, 1 tyttö, 2 liittoa	ensimmäinen sujuva erovaihe, toinen vaikea, sisälsi pelkoa, ensimmäisen liiton lapselle vaikea suhde

Taulukko 4: Tiivistelmä isien kokemuksista erovaiheessa

7.4 Eron jälkeinen vaihe

Haastattelun viimeinen teema käsitteli eron jälkeistä vaihetta. Pyysin isiä kuvailemaan tämän hetkistä suhdetta lapsiin ja entisiin puolisoihin. Halusin nostaa keskusteluun isien tämän hetkisten suhteiden merkityksen heidän toteutuneeseen isyyteen. Mikä merkitys näillä läheisillä ihmissuhteilla oli heidän isyyteen, vai olivatko ne täysin merkitsemättömiä heidän mielestään. Isät kokivat hieman eritavalla suhteiden merkityksen eron jälkeisessä isyydessä ja tässä aineistossa ne voitiin jakaa kolmeen erilaiseen ryhmään.

Vaikeuksien kautta voittoon

Vaikeuksien kautta voittoon ovat selvinneet tässä aineistossa Niilo ja Pekka. Voitolla tarkoitan tilannetta, jossa aika on tehnyt tehtävänsä ja tilanteet suhteissa ovat löytäneet paikkansa ja merkitykselliset suhteet miesten kokemuksena ovat pääosin positiivisia kokemuksia.

Niilon elämässä ja isyydessä oli juuri hieman ennen haastattelua tapahtunut käänne parempaan. Nimettömän lastensuojeluilmoituksen perusteella oli aloitettu lastensuojelutarpeen selvitys, jossa selvitettiin äidin voimavaroja sairauden vuoksi ja samassa selvityksessä Niilo kertoi vanhempien välisistä riidoista koskien lasten tapaamisia

ja entisen puolison kiusantekoa lasten asioissa. Niilo oli kertonut sosiaalityöntekijöille miten lasten äiti on uhannut muuttaa pois paikkakunnalta ja estää lasten tapaamiset kokonaan jos isä ei toiminut hänen ohjeidensa mukaan. Äiti oli myös Niilon mukaan rajoittanut lasten ja Niilon vanhempien tapaamisia. Lastensuojelun sosiaalityöntekijät olivat pyytäneet molemmat vanhemmat yhteiseen tapaamiseen, jossa asioita käsiteltiin. Niilon mielestä se oli ollut käännekohta entisen puolison käytöksessä. Sen tapaamisen jälkeen Niilo kertoi asioiden sujuvan huomattavasti paremmin. Myös hän on saanut itseluottamuksensa pikkuhiljaa takaisin ja uskoi saavansa viranomaisilta tukea, jos tilanne huononee uudelleen. Se, että hän uskaltaa olla isä lapsilleen ja tehdä heidän kanssa sellaisia asioita mitä itse on ajatellut, on vaikuttanut myös lapsiin. Niilon mukaan lapset ovat nyt avoimempia ja heidän ei tarvitse miettiä suuttuuko äiti jos heillä on isän kanssa mukavaa.

Niilo koki, että hänen ja Pian suhteella on suuri merkitys hänen kokemaan ja toteuttamaan isyyteen. Kun välit olivat huonot ja pelko sekä epävarmuus lasten tapaamisista olivat jatkuvasti esillä, vei se paljon Niilon voimavaroja. Edelleen Niilo mietti, miten Pia kykeni ohjailemaan asioita ja ihmisiä mielensä mukaan, mutta hän koki nyt helpotusta paremmasta ajanjaksosta.

Pekan elämä rauhoittui hänen saadessaan lopulta pienen tyttärensä huoltajuus. Tytön äiti katosi kuvioista välittömästi tapahtuman jälkeen. Sosiaalitoimi oli antanut äidille mahdollisuuden tapaamisiin, mutta äiti ei niitä halunnut. Pekka eli hetken kahden tyttärensä kanssa, mutta myöhemmin solmi uuden avioliiton, jossa on edelleen. Uudesta puolisoista on tullut Pekan tyttärelle tärkeä henkilö, niin tärkeä, että hän kutsuu tätä äidikseen.

13 vuoden jälkeen äiti otti puhelimitse tyttäreensä yhteyttä, mutta suhde ei enää elpynyt ja muutama vuosi sitten hän kuoli päihteiden käytön seurauksena. Pekka ei ole kantanut tuskaa siitä, että äidin ja tytön suhde kariutui. Hän kantaa syvää katkeruutta aiheettomista syytöksistä sekä siitä, että nainen vei muutaman tärkeän vuoden hänen isyydestään. Tällä hetkellä suhteella ei ole enää merkitystä, koska hän on kuollut, mutta Pekkaan tämä suhde on vaikuttanut vahvasti, myös isänä olemiseen. Insestiepäilyn aikoihin osa ystäväistä hävisi ja omat voimavarat olivat äärirajoilla. Pekka kertoi avoimesti, ettei olisi ehkä selvinnyt, ellei hänellä olisi ollut vanhemmat ja sisarukset tukena. Tytären kanssa asiaa on käsitelty useaan otteeseen ja nyt kun tytär on jo itse aikuinen, asiat ovat jääneet taka-alalle. Pekalla

on tyttärensä lämmin ja avoin suhde ja Pekan tapa puhua tyttärestään on lämmin ja täynnä ylpeyttä.

Vanhempien esittämät epäilyt lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä avioerojen yhteydessä ovat äärimmäisen haasteellisia. Ne saattavat olla tahallisia yrityksiä vahingoittaa toisen vanhemmuutta esimerkiksi tapaamisoikeuksista käytävissä kiistoissa. Joskus on kuitenkin tilanteita että toinen vanhempi voi olla niin hämmentynyt ja ahdistunut että tekee lapsen oireilusta vääriä johtopäätöksiä. Aina pitää kuitenkin muistaa, että lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on niin julmaa, että lasta tulee suojella kaikin tavoin, ettei hänen tarvitse alistua tapaamaan hyväksikäyttäjää ilman riittävää valvontaa. (Hokkanen 2005, 76.)

Toimiva eron jälkeinen isyys

Eron jälkeinen isyys koettiin myös toimivana ja antoisana isyytenä. Jannen, Petrin ja Matin haastattelusta kävi ilmi, että he kokevat tällä hetkellä eron jälkeisen isyyden hyvin positiivisessa valossa. Suhteet entisiin puolisoihin ovat isyyden kannalta lähes merkityksettömiä ja he toteuttavat omanlaistaan isyyttään.

Jannen eron jälkeinen elämä isänä ja miehenä oli asettunut uomiinsa. Erosta on kulunut jo yli viisi vuotta. Janne on asunut poikansa kanssa kahden siitä saakka kun lastensuojelun päätöksellä Lenni hänen luokseen muutti. Lenni on Jannen mukaan villi poika, ja koulunkäynnin kanssa oli ajoittain hieman vaikeuksia. Janne kertoi, että usein yksinhuoltajaisä on silmätikkuna ja herkästi ollaan ottamassa kantaa hänen ja pojan tapaan elää. Välit poikaan ovat hyvät ja Janne on luottavaisin mielin tulevaisuutta ajatellen.

Janne hieman sivusi uutta parisuhdettaan, mutta he eivät asu yhdessä, joten sillä ei juurikaan ole Jannen mielestä merkitystä hänen kokemaan isyyteen. Janne pohti pitkään entisen puolison suhteen merkitystä ja toteaa lopuksi, että se merkitys sillä on, kun sitä ei ole. Lennin äiti on tehnyt asioiden hoidon helpoksi koska on ollut hyvin vähän läsnä heidän elämässään, jopa niin vähän, että Janne on ajoittain pyytänyt poikaa soittamaan äidilleen ja kysymään kuulumisia. Janne koki saaneensa toteuttaa isyyttään juuri niin kuin on itse ajatellutkin, siihen ei ole entinen puoliso vaikuttanut millään lailla. Tällä hetkellä Janne sanoi suhteen olevan hyvin etäinen, hän ei juurikaan tiedä entisen puolisonsa asioista mitään ja toteaa että yhteydenpitoa äidin ja pojan välillä tuskin olisi, jos hän ei olisi poikaa siitä muistuttamassa.

Petri kertoi, miten aika pian eron jälkeen perheen pojat alkoivat puhua halustaan muuttaa kokonaan Petrin luokse. Lasten äiti oli solminut uuden parisuhteen ja se aiheutti lapsissa hämmennystä ja hieman myös vastarintaa. Petrille lasten muutto kokonaan hänen luokse olisi ollut toteutettavissa, mutta lasten äiti ei tätä hyväksynyt. Toisaalta myös Petri oli ajatellut äitisuhteen olevan tärkeä ja ajatuksia oli herättänyt myös se, että jos vanhin tytär olisi jäänyt vuoroviikkojärjestelyyn, olisiko se asettanut lapset eriarvoiseen asemaan.

Petrille lasten toivomus hänen luokseen muutosta toi hänelle eräänlaisen valta-aseman suhteessa lasten äitiin.

”Se kääntyi aika äkkiä si se valta mulle niiku siinä suhteessa ett lapset halus asua mun kans..mää oon sillai ny niskan päällä ett jos tulis jotain niiku isompaa.”

Petri pohti suhdettaan entiseen puolisoonsa ja sen merkitystä omaan toteutuneeseen isyyteen. Eron alussa sillä oli ollut merkitystä mutta ajan ja asioiden saaman käänteen vuoksi, se oli menettänyt merkityksensä. Petri kertoi toteuttavansa juuri omanlaista isyyttään, kenenkään siihen puuttumatta. Suhde entiseen puolisoon on tällä hetkellä Petrille merkityksetön, mutta toteaa kuitenkin sillä olleen merkitystä aiemmin.

Matin erosta on myös vierähtänyt jo vuosia, yli 10 vuotta. Matin elämässä on ollut mutkia ja alamäkiä, mutta tällä hetkellä asiat ovat mallillaan. Matti on avioliitossa ja hänellä on uuden puolisonsa kanssa 4 yhteistä lasta. Myös tytär nuoruuden avoliitosta on muuttanut omasta tahdostaan Matin luokse reilu vuosi sitten. Matti on perustamassa omaa pientä yritystä ja päihteet ovat jääneet kokonaan hänen kohdaltaan.

Matti kertoi avoimesti haastattelussa päihdeongelmasta ja tapahtumista jotka saivat hänen miettimään elämäntarkoitusta. Samoihin aikoihin kun perheeseen syntyi tytär ja hänen vanhin tytär halusi muuttaa hänen luokseen, Matti lopetti juomisen, huumeet ja lääkkeet olivat jääneet jo aikaisemmin. Näistä muutoksista Matti muisti kiittää nykyistä vaimoaan, joka on jaksanut kaikki vastoinkäymiset ja toivottanut vielä Matin murrosikäisen tytön tervetulleeksi perheeseen. Matti ei pidä tätä itsestään selvytenä, vaan toteaa olevansa kiitollinen tästä ihmisestä. Hänen mukaansa tällä naisella on juuri se auktoriteetti ja itseluottamus, joka saa hänen arvostuksensa ja ihailunsa.

Matin ja hänen tyttärensä Millan suhde on tällä hetkellä hyvä ja avoin. Matti kuitenkin pohti murrosiän tuomia hankaluuksia ja päivittelee mielialojen heilahtelua, joihin hän ei tahdo

ehtiä mukaan. Milla tapaa äitiään joka toinen viikonloppu ja joskus loma-aikoina ja tapaamiset sekä muut tyttöä koskevat asiat on hoidettu sovussa. Ainoa asia mistä syntyy sanomista vanhempien välillä, on perheiden erilainen arvomaailma. Matti haluaisi opettaa Millalle elämän realistisuutta, rahan eteen pitää tehdä työtä, kaikkea ei voi saada ja elämässä on muutakin hyvää kuin materiaali. Matin mukaan äiti taas ostaa tyttärelle kalliita merkkivaatteita, kallista elektroniikkaa ja Matin mielestä turhaa tavaraa. Milla osaa myös jo taitavasti käyttää hyväkseen vanhempien erilaista näkemystä näistä aisoista. Tosin Matti pohti, mahtaako äiti hyvittää ikävää ja menetettyä yhteistä aikaa materiaalilla.

Arvojen ja vanhemmuuden yhteyksiä on tutkittu jonkin verran. Näissä tutkimuksissa on saatu viitteitä siitä, että vanhempien arvoilla sinällään ei ehkä ole merkitystä lapselle, vaan ennemminkin lapsen tulkinta vanhempien arvoista on merkityksellinen lapsen kehityksen kannalta. Äitien asenteilla ja arvoilla on todettu olevan yhtyettä kuitenkin siihen, miten isät luovat ja ylläpitävät arvojaan ja toteuttavat omaa vanhemmuuttaan. Perheen yhteisen hyvinvoinnin kannalta myös perheen käytännöt ja arjen toimintamallit ovat lapselle merkityksellisiä. (Väänänen 2013, 65.)

Näistä erimielisyyksistä huolimatta tämän hetkinen suhde entiseen puolisoon on Matin mielestä ihan hyvä. Millan äidillä on myös uusi avioliitto ja Matti kertoi tulleensa hyvin toimeen myös uuden puolison kanssa. Matin pohtiessa suhteen merkitystä häneen isyyteensä, hän nostaa heti esiin entisen puolison heikkouden.

”Sillä on just suuri merkitys..jos Sirpa olis semmone ihminen esimerkiksi kun nykyine, ymmärräksää, että jos me erottas nyt Jaanan kanssa niin sillä olis valtava merkitys kun isyytee niitte 4 muun lapsen kanssa, kun Jaana on aina oikees ja vahva. Se johtuu ainoastaa Sirpasta kun se on ihmisenä heikompi ja hauraampi kun mä, se ei pysty uhmaamaan kun isyyttä mitenkä. Jaana sit taas..ni enhän mä vois tehdä mitää mitä se ei hyväksyis.”

Nykyisen puolison merkityksellisyys eron jälkeisessä isyydessä

Ne isät, joiden sen hetkinen puoliso ei kyennyt hyväksymään miehen edellisen liiton lapsia, kokivat suhteen hyvin merkitykselliseksi. Uuden puolison vaikutus isyyden kokemiseen ja toteutumiseen näyttäytyi tässä tutkimuksessa melko negatiivisessa

valossa. Markon kertomuksen mukaan suhdetta entiseen puolisoon ei ole. Ei voi olla, siitä pitää nykyinen vaimo huolen. Markon pohtiessa suhteen merkityksellisyyttä, hän totesi, ettei entisellä puolisoilla ole merkitystä hänen isyyteensä, mutta nykyisellä puolisoilla sitä vaistoin on.

”Ei oo kyl niiku yhtään mittää suhdetta, jos ny jottai pakollisia Annin asioita tarvii hoitaa..se on pakko juttu tavallaa jo nykyisenki parisuhteen toiminnassa niiku sinne päin ei saa olla mittää ylimäärästä ku siitä tulee kauhee haloo.”

Uuden suhteen alkuaikoina Marko sai tavata tyttärtään, ja hänestä tuntui että tytär ja uusi puoliso tulisivat toimeen. Pian kuitenkin Markosta alkoi tuntua, ettei tytär ollut tervetullut heidän yhteiseen kotiin. Ennen vierailua asiasta tuli riitaa ja tyttären vierailun aikana vaimo osoitti mieltään. Tilanne ajautui pikku hiljaa siihen, että Marko joutui tapaamaan tyttärtään salaa ja vaimon ollessa töissä. Tilannetta hankaloitti myös se, että tytär koki, ettei hän kuulu enää millään tavalla isän uuteen perhekokoonpanoon. Markon ja uuden vaimon yhteisen lapsen syntymä ajoi tilannetta vielä huonompaan suuntaan.

Tällä hetkellä Anni on 15 vuotias ja he tapaavat Markon kanssa harvakseltaan, korkeintaan kerran kuukaudessa ja yleensä Annin isovanhempien luona. Markolle tämä tilanne on vaikea.

”No kyl mul on sellane kauhee tunne ett se vaa ajautuu kauemmaks ja kauemmaks pikku hiljaa ja meneekse sit siihe ett kohta se ei halua nähdä mua ollenkaa vai pysyykse edes tämmösenä. Se kyl mietityttää mua ja mää jotenki mietin ett näkeeks Anniki sen semmosena jo ettei hän niiku kuulu tähän perheeseen niin sanotusti, ettei niiku halua tulla välii. Kyl seki jo varmaa miettii montaa asiaa..ton ikäne...”

Markon mukaan tällä hetkellä elämä uudessa perheessä on hektistä. Kolme pientä lasta ja vanhempien työt saavat arjen hallinnan koetukselle. Marko punnitsee omia voimavarojaan ja toteaa että kynns asioiden muuttamiseen tällä hetkellä on aika korkea.

”Nyt on vaa niin pirusti kiinni täs nykyisessä touhussa ettei taida olla itelläkähän rahkeita ..se on niiku kiikun kaakun se homma..ett ku sen sit tietää ett jos sää teet jottain ylimäärästä ni se menee se kotipaikka iha sekasi ku se tuntuu nykki menevän.”

Teemu elää tällä hetkellä kolmannessa vakavassa suhteessa, he ovat reilu vuosi sitten avioituneet ja heillä on yksi yhteinen tytär. Perheessä on Teemun entisten liittojen lapset, poika vuoroviikoin ja tytär joka toinen viikonloppu. Uuden vaimon kaksi lasta ovat myös perheessä vuoroviikoin. Teemu kuvasi tilannetta hallituksi kaaokseksi.

Teemun suhde entisiin puolisoihin on hieman ambivalentti. Ensimmäisen avovaimon kanssa asiat sujuvat melko mukavasti, vuoroviikkoasuminen toimii ja asioista pysytään sopimaan. Myös toisen entisen puolison kanssa Teemu pystyy asioimaan, mutta koetut tapahtumat ovat jättäneet jälkensä ja pelkonsa Teemuun. Naisen arvaamattomuus on Teemun mukaan jättänyt häneen terveen pelon tunteen ja hän totesi mieluiten myötäilevänsä häntä kuin asettua vastaan, josta Teemun mukaan ei olisi kuitenkaan mitään hyötyä. Nykyistä suhdetta häneen Teemu kuvasi puolipelkoiseksi ja se vaikuttaa koko perheeseen, myös lapsiin.

Tällä suhteella on ollut suuri merkitys Teemun isyyteen ja edelleen Teemu harmitteli sitä tilannetta kun entinen vaimo teki tuhopolton, jolloin hänellä olisi ollut kaikki edellytykset saada tytön huoltajuus kokonaan itselleen. Teemun mukaan siinä tapauksessa he eläisivät tällä hetkellä aivan toisenlaista elämää.

Menneet traumaattiset tapahtumat ovat vaikuttaneet myös Teemun ja lasten suhteisiin. Teemu toivoisi että hänellä olisi läheisemmät suhteet lapsiinsa. Tytärtään hän tapaa vain joka toinen viikonloppu ja loma-aikoina, ja se on Teemun mielestä aivan illan harvoin. Hän ikävöi tyttöä ja kokee huonoa omaatuntoa siitä, että tämä jää väistämättä vähemmälle kuin muut hänen lapsensa. Poika, joka asuu vuoroviikoin Teemulla, on tällä hetkellä murrosiässä. Teemu koki pojan olevan omissa oloissaan ja puheyhteyden luominen on toisinaan hyvin hankalaa. Teemu myös kantoi syyllisyyttä ajasta, jolloin hän oli naimisissa entisen puolison kanssa, joka ei tullut Teemun pojan kanssa toimeen. Onko se ajanjakso mahdollisesti vaikuttanut hänen ja pojan suhteeseen?

isä	eron jälkeinen vaihe isän kokemana
Pekka, 1 tyttö	vaikeuksien kautta voittoon, yksinhuoltajuus, äiti ei mukana
Niilo, 2 tyttöä, 1 poika	vaikeuksien kautta voittoon, Is mukaan ratkomaan riitoja
Petri, 2 poikaa, 1 tyttö	toimiva eron jälkeinen isyys, ajalla suuri vaikutus suhteen merkityksellisyyteen
Janne, 1 poika	toimiva eron jälkeinen isyys, Is ollut mukana, yksinhuoltajuus
Matti, 1 tyttö	toimiva eron jälkeinen isyys, ajalla suuri vaikutus nykyiseen tilanteeseen. Nykyisen puolison merkityksellisyys isyyteen vahva, näyttäytyy positiivisena
Marko, 1 tyttö	Nykyisen puolison merkityksellisyys isyyteen vahva, näyttäytyy negatiivisena. Ajalla ei vaikutusta
Teemu, 1 poika, 1 tyttö 2 liittoa	(ex)puolison merkityksellisyys isyyteen vahva, näyttäytyy negatiivisena, johti eroon. Vaikutusta isyyden kokemiseen edelleen

Tauluko 5: Tiivistelmä isien kokemuksista eron jälkeisestä vaiheesta

8. POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni lopussa kokoaan yhteen tutkimuksen tulokset. Pohdin, mitkä asiat vaikuttavat suhteen merkittävyyteen ja miten ne ilmenevät isyydessä. Ajatukseni ja mielenkiintoni jatkotutkimukseen ovat myös heränneet.

8.1 Suhteet lapsiin

Liiton aikana oleva suhde isän ja lapsen välillä on usein äidin välittämää ja tukemaa. Smartin (1999) mukaan isän suhde lapseensa määrittyy avioliitossa paljon äidin kautta. Eron jälkeen isän suhde sekä entiseen vaimoonsa että lapseensa on muutoksessa, minkä takia miehen tulee muodostaa lapseen välitön suhde ja voittaa myös entisen vaimonsa tuki tämän tekemiseen. (Smart 1999, 102, 112.) Äidit voivat eron jälkeen kannustaa ja tukea

tapaamisia isän ja lasten välillä, mutta varsinaisen yhdessä olon lastensa kanssa isät toteuttavat ilman äidin läsnäoloa. Äidit voivat myös hankaloittaa omalta osaltaan tapaamisia isän ja lasten välillä. On myös olemassa isiä, jotka saattavat olla ihmeissään siitä, miten lasten kanssa ylipäättään ollaan, ja se voi olla ratkaiseva tekijä tapaamisten toimivuuden kannalta. Oman suoran isäsuhteen muodostaminen vaatii tahtoa ja työtä. (Hokkanen 2005, 93.)

Kaikilla haastateltavilla isillä oli ollut lapsiinsa hyvä suhde avo/avioliiton aikana. Pekka ja Niilo olivat tehneet paljon töitä, mutta siitä huolimatta olivat yrittäneet olla lastensa kanssa mahdollisuuksien mukaan. Monien tutkimusten mukaan isät kokevat raskaana sen, että ansiotyön jälkeen ei tahdo riittää aikaan kaikkein tärkeimmälle: lapselle (Mykkänen & Eerola 2014, 61). Osa isistä oli myös tehnyt tietoisia valintoja elämässään, jotta olisivat voineet enemmän panostaa perheen yhdessäoloon.

Nuorena isäksi tulleet isät hakivat hieman paikkaansa, sitoutuminen lapseen ja perhe-elämään oli välillä hankalaa, mutta hekin kuvailivat suhdettaan lapseen hyväksi ja lapsen kanssa oli mukava puuhastella. Sitoutuminen tarvitsee tiettyjä edellytyksiä ja mahdollisuuksia toteutuakseen. Isän oma halu, valinta ja kyky kantaa vastuuta sekä olla mukana lapsen elämässä ovat tällaisia edellytyksiä. Isyyteen sitoutumiseen vaikuttaa vahvasti myös isän suhde lapsen äitiin (Mykkänen & Eerola 2014, 49).

Pekan ja Jannen suhde lapsiinsa poikkesi hieman muiden haastateltavien isien suhteesta, koska heidän molempien puoliset olivat pian eron jälkeen poistuneet heidän elämästään lähes kokonaan. Pekka ja Janne olivat kasvattaneet lapsensa yksinhuoltajina ja he kuvailivat suhteensa lapseen vastuulliseksi ja tiiviiksi.

Yksinhuoltajaisista tehdyt tutkimukset kertovat isien tyytyväisyydestä arkeen ja sen sujuvuuteen. Arjessa kokevat onnistuneensa erityisesti sellaiset isät, jotka ovat hoitaneet lapsia jo ennen eroa tai lasten äidin kuolemaa ja he itse halusivat huoltajuuden. Aikaisemmin isällä on ollut mahdollisuuksia yksinhuoltajuuteen vain erityisen painavista syistä, kuten äidin mielenterveyteen tai päihteiden käyttöön liittyvien vaikeuksien takia. (Tuovinen 2014, 127.) Tässä tutkimuksessa juuri nämä painavat syyt olivat tuoneet isille yksinhuoltajuuden.

Teemun ja Markon mielestä suhde lapsiin olisi voinut olla tällä hetkellä parempi. Teemu kantaa syyllisyyttä menneistä tapahtumista ja ajasta, jolloin sen hetkinen puoliso ei tullut

pojan kanssa toimeen. Tämä oli Teemun mukaan vaikuttanut isän ja pojan suhteeseen etäännyttävästi. Markon tämänhetkinen puoliso ei hyväksy Markon tytärtä ensimmäisestä liitosta ja tilanne on ajautunut siihen, että Marko tapaa tytärtään harvakseltaan ja jossain muualla kuin kotonaan. Tällä asialla on ollut suuri negatiivinen merkitys Markon ja hänen tyttärensä suhteeseen, mutta myös hänen nykyiseen parisuhteeseen.

Parinvalintatutkimusten mukaan turvallisesti kiintyneet valitsevat todennäköisimmin myös turvallisesti kiintyneen puolison. Kiintymyssuhdemalleilla näyttäisi olevan yhteys avioliiton selviytymiskeinoihin siten, että turvallisesti kiintyneet tekevät enemmän kompromisseja, puhuvat toisilleen ja antavat puolisolle enemmän aikaa tilanteen korjaamiseksi kuin turvattomasti kiintyneet. Toisaalta, voidaan kuitenkin todeta parisuhde saattaa jossain määrin muuttaa ihmistä. Eräässä tutkimuksessa havaittiin, että jos aviomies oli kyvykäs vastamaan parisuhteen ristiriitoihin ja suuriin tunnereaktioihin ilman vihamielisyyttä, turvattomasti kiintyneen naisen käytös alkoi muuttua ja parisuhteeseen liittyvät odotukset muuttuivat myönteisemmiksi. Kiintymyssuhdeteoriaa on myös sovellettu parisuhdeterapiaan. Sen perustuu ajatukseen, että emotionaalisen sitoutumisen säilyttäminen ennustaa pitkäikäistä aviollisista tyytyväisyyttä enemmän kuin kyky ratkaista ristiriitoja. (Kuusinen & Lintunen 2000, 82 – 89.)

Pitäisi kuitenkin tuntea ja tietää kiintymyssuhteen teoriaa syvemmin, jotta voisi kunkin isän elämänhistorian merkitystä peilata kiintymyssuhteen kautta heidän seuraavissa suhteissa lapsiinsa ja puolisoihinsa. Jotain viitteitä tässä tutkimuksessa tulee esille siitä, että isän omalla kiintymyssuhteella on merkitystä siihen, miten isä rakentaa kiintymyssuhdetta lapseensa ja puolisoonsa.

Mykkänen (2014, 51) nostaa esiin isyyden ja parisuhteen välisen yhteyden ydinperheessä. Mitä toimivampi ja tyydyttävämpi parisuhde on, sitä suuremmalla todennäköisyydellä isä on sitoutunut isyyteensä. Tämän tutkimuksen valossa voidaan todeta että mikäli uusi puoliso ei hyväksy miehen entisestä liitosta olevia lapsia, se vaikuttaa nykyiseen parisuhteeseen kielteisellä tavalla. Tässä aineistossa toinen tällaisista liitoista oli päätynyt juuri tästä syystä eroon.

Isät pohtivat tahoillaan vaikuttiko heidän suhde entiseen puolisoon siihen, miten isät kokivat suhteensa lapsiinsa. Tämän tutkimuksen valossa sillä oli merkitystä vain siinä tilanteessa, jos ero oli hyvin riitaisa ja puoliset jatkoivat riitelyä vielä eron jälkeen. Siinä tilanteessa isät kokivat epävarmuutta isyydestään ja heillä oli pelko lasten menettämisestä

kokonaan. Markon kohdalla nykyinen vaimo vaikutti siihen, millainen suhde hänellä tällä hetkellä on tyttärensä, lapsen äidillä ei ollut vaikutusta suhteeseen.

Lasten sukupuolella oli joillekin isille merkitystä. Petri pohti, että suhde poikiin oli mutkattomampi kuin suhde tyttäreeseen. Hän koki, että asioista oli helpompi puhua poikien kanssa, myös yhteistä tekemistä oli helpompi löytää poikien kanssa. Suhdetta poikiin oli helpompi ylläpitää ja murrosikään ehtinyt tyttö saattoi aiheuttaa hämmennystä ja epätietoisuutta isissä. Hokkanen (2005, 121) onkin todennut että isät ovat luonnostaan enemmän yhteistyössä poikien kuin tyttöjen kanssa. Sukupuoliero vaikuttaa jonkin verran siihen, millaiseksi lapsen suhde muodostuu. Tavallisesti tytöt viettävät enemmän aikaa äitiensä kanssa kuin isiensä kanssa ja myös uskoutuivat useimmin äideille kuin isille. Isän ja tyttären suhteen etäisyyden on selitetty johtuvan muun muassa erilaisista kommunikaatitavoista (Tuovinen 2014, 139). Pekan suhde tyttärensä oli kuitenkin läheinen ja avoin. Se, että äiti oli poistunut heidän elämästään tytön ollessa pieni, oli varmasti merkitystä suhteen laatuun.

8.2 Suhteet entisiin tai nykyisiin puolisoihin

Tämän tutkimuksen yksi päätarkoituksista oli selvittää eron jälkeisten suhteiden merkityksisyyden kokemiseen sekä toteutumiseen. Eron jälkeisillä suhteilla on suuri merkitys monessakin suhteessa. Esille nousivat eron jälkeinen riitely, valta, pelko sekä uuden parisuhteen tuomat ongelmatilanteet. Tuomen (2005, 80) tutkimuksen sekä pitkän lastenvalvojan työkokemuksen perusteella myös hän on tullut johtopäätökseen että eron jälkeisellä suhteella on merkitystä eron jälkeisen isyyden toteutumiseen. Tuomi nosti esiin tapauksia, joissa isät lakkaavat pitämästä yhteyttä lapsiinsa eron jälkeen, siitä syystä että suhde entiseen puolisoon on hyvin ongelmallinen. Tuomi kuitenkin muistuttaa, ettei isien tapaamatta jättäminen johdu pelkästään vanhempien välisistä suhteista. Koskelan (2012, 143) väitöskirjan tutkimus vahvistaa oletusta siitä, että jos eronneiden puolisoitten suhde on huono eron jälkeen, myös suhde lapsiin on huono.

Millainen parisuhde oli ollut ennen eroa, ei ollut kovin merkityksellisessä asemassa. Tasapuolisen ja onnellisen parisuhteen päätyessä eroon, ongelmia saattoi olla jopa enemmän kuin jo alkujaan heikomman suhteen erossa. Sen sijaan sillä, miten ero ja lasten

asiat saatiin hoidettua, oli merkitystä. Jos eron hetkellä ja pian sen jälkeen pariskunta riiteli runsaasti, se vaikutti negatiivisesti isän tapaan toteuttaa ja kokea isyyttä.

Yksi isä kertoi avoimesti miten hän käytti valtaa ja uhkailua saadakseen tavata lastaan eron jälkeen. Lapsen äiti oli heikompi ja hauraampi ihmisenä kuin isä, ja isä käytti tilannetta hyväkseen. Tämän isän haastattelu sai minut pohtimaan päihdevanhempien ja etävanhemman tukemista myös eron jälkeen sosiaalityön keinoin. Isä oli uhkailemalla saanut tavata lastaan, vaikka hänellä oli vahva riippuvuus päihteisiin. Mutta kun heidän elämäänsä tarkastelee nyt, reilu kymmenen vuotta myöhemmin, tilanne näyttäytyy uudessa valossa. Isän päihteiden käyttö on loppunut ja tytär muuttanut omasta tahdostaan isänsä uuden perheen luokse. Jos tytön äiti olisi silloin vuosia sitten estänyt lastensuojelun keinoin isän ja tyttären tapaamiset, olisiko heidän suhde tällä hetkellä sellainen kuin se nyt on?

Pelkoa ja vallan käyttöä löytyi myös kahden muun isän haastattelusta. Pelko lasten menetyksestä oli suuri ja valta näyttäytyi lasten tapaamisten säätelyssä äidin toimesta. Kolme isää kertoi avoimesti, ettei heillä ollut tietoa oikeuksistaan eron hetkellä ja ennakkoluulot äidin vahvuudesta mahdollisessa huoltajuuskiistassa oli vahvana mielessä. Tämä sai heidät välttämään riitoja vaikka joutuvat luopumaan omista oikeuksistaan isinä. Tuomen (2008, 101) mukaan isän uhkakuva lapsen menettämisestä voi johtua siitä, ettei miehellä ole selkeää itsenäistä suhdetta lapseen. Tämä liittyy miehen ajatuksiin äidin luona asuvasta lapsesta, johon isä saattaa erossa menettää jokapäiväisen kosketuksen ja miehelle tulee huoli siitä, miten tapaamiset saadaan järjestymään.

Valta näyttäytyi tässä tutkimuksessa myös toiseen suuntaan. Isä, jonka lapset olivat ilmaisseet halunsa asua kokonaan isän luona, kertoi saaneensa tästä valta-aseman entistä puolisoa kohtaan, ja pystyi tämän turvin välttämään entisen puolison kiusanteon.

Myös kronologisella ajalla on oma merkitys suhteiden merkityksellisyydessä. Päädyin tältä osin samaan tulokseen kuin Seltzer (1991), Tuomi (2005), ja Hokkanen (2008). Vaikka parisuhde päättyy, vanhempien oletetaan edelleen olevan suhteessa toisiinsa vanhempina. Ajan myötä suhteet muuttavat muotoaan. Kun erosta oli kulunut aikaa ja pariskunnat tahoillaan solmineet uusia liittoja, näiden suhteiden merkitys väheni huomattavasti. Isät olivat omasta asemastaan selvillä ja tilanteet olivat stabiloituneet. Toisaalta ajan kuluminen ja lasten kasvaminen toi myös huolta tulevaisuudesta. Isät olivat tietoisia siitä, että lasten kasvaessa heidän mielipiteellään on kasvava merkitys ja se voi

vaikuttaa myös tapaamisjärjestelyihin. Isien huoli ei ole täysin aiheeton, sillä Broberg ja Hakovirta (2009, 197) toteavat, että alle 10-vuotiaita lapsia tavataan useammin kuin vanhempia lapsia. Siinä mielessä isien pelko ja huoli on aiheellista. Jotta suhde pysyy läheisenä, niin sen eteen on tehtävä töitä.

Tässä aineistossa ajan kuluessa suhteiden merkitys entiseen puolisoon heikkeni tai loppui jopa kokonaan. Jos miehen nykyisen puolison kanssa suhde oli jollakin tavalla hyvin merkityksellinen isyyden kannalta, ajalla ei ollut merkitystä.

Tässä tutkimuksessa kaikkein merkityksellisimmiksi suhteet nousivat siinä tilanteessa, kun sen hetkinen puoliso ei kyennyt hyväksymään miehen entisen suhteen lapsia. Tällä suhteella on merkitystä tässä hetkessä, mutta myös jatkumona. Päättymisen jälkeen tällainen suhde sai miehen miettimään suhteen vaikutusta lapseensa, ja jatkuessaan tällainen parisuhde sai miehen tuntemaan ahdistusta ja erkaantumaan lapsestaan. Tuomen (2005, 35) mukaan nykyinen puoliso voi kokea miehen entisen liiton lapset kilpailijakseen, hänen saattaa olla vaikea kestää miehen innostumista omasta lapsestaan, jonka äiti hän ei kuitenkaan ole.

Vaikka isien eron jälkeisiä oikeuksia ja heille kuuluvia velvoitteita määriteltäessä lähtökohtana on laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta. Sen mukaan lapsella on oikeus rakentaa ja ylläpitää suhdetta isäänsä myös eron jälkeen silloinkin, kun lapsi ei jaa arkeaan isänsä kanssa (Laki lapsen huollosta ja tapaamisesta). Valitettavasti laki ei kuitenkaan velvoita uusia puolisoita hyväksymään edellisen liiton lapsia eikä tukemaan isän ja lapsen tapaamisia.

Tilanteessa, jossa miehen uusi puoliso oli myötämielinen ja hyväksyvä miehen entisen liiton lapsia kohtaan, merkitys isyyden toteutumiseen ja kokemiseen oli positiivinen ja kannustava. Tämän aineiston isät kertoivat myös siitä, miten he arvostavat uudessa puolisosssa tätä ominaisuutta ja he ovat kokeneet sen parisuhdetta parantavana tekijänä.

Niiden miesten parisuhteella, jotka eivät olleet solmineet avoliittoa uuden puolison kanssa, ei ollut merkitystä toteutuneeseen ja koettuun isyyteen. Haastattelussa nämä isät vain mainitsivat seurustelewansa.

Tämän tutkimuksen isillä suhteet entiseen puolisoon eivät vaikuttaneet kovin merkittävästi isien ja lasten välisiin suhteisiin. Taustalla vaikuttivat muuttuvat tekijät kuten aika, perherakenteet sekä ajan kuluessa saatu tieto ja ymmärrys asioista. Isät ovat erokriisinsä

aikana usein riippuvaisia sosiaali- ja terveystalvelujärjestelmästä. Ne ovat naisvaltaisia ja niissä puhutaan ”kieltä”, jota isät eivät välttämättä ymmärrä. Miehinen tapa hahmottaa maailmaa ei ole vallitsevana suomalaisessa sosiaali- ja terveystalvelujärjestelmässä (Pernu & Pohjola 2010, 33).

Myös alun vaikeuksien jälkeen eron ongelmat olivat poistuneet ja tapaamiskuviot stabilisoituneet. Isät kuvasivat pääosin suhteitaan lapsiin hyväksi ja läheiseksi, vaikka eron jälkeinen aika ei olisikaan ollut täysin ongelmaton. Sitä vastoin ne tutkimuksen isät, joiden sen hetkinen puoliso ei hyväksynyt edellisen liiton lapsia, kertoivat, että suhde oli negatiivisella tavalla merkityksellinen isän ja lapsen välillä.

Isän ja lapsen tapaamisia koskevissa tutkimuksissa on havaittu, että lapsen hyvä suhde isään on yhteydessä tapaamistiheyteen. Isän ja lapsen tapaamisiin vaikuttaa myös se, minkälaisissa perherakenteissa isät elävät eron jälkeen. Sitoumukset uutta perhettä kohtaan vähentävät tapaamisia. Hakovirran ja Brobergin toteuttaman tutkimuksen mukaan etäisyys näyttäisi toteutuvan parhaiten uusperhetilanteissa, jossa perheeseen ei synny alkuvaiheessa yhteisiä lapsia ja jossa uusi kumppani tukee puolisonsa etäisyyttä. (Hakovirta & Broberg 2014, 122.)

Tutkimuksellani halusin tuoda eron jälkeisten suhteiden merkityksellisyyttä ilmiönä esiin. Isien haastattelussa nousivat esiin ennako-oletukset siitä, että äiti tulee saamaan lapset eron jälkeen joka tapauksessa, turha siitä olisi lähteä oikeusteilse taistelemaan. Tämä tulisi ottaa huomioon sosiaalityön työskentelyssä ja lastenvalvojien keskuudessa, mutta myös ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä. Tämän tutkimuksen isistä kaksi oli saanut merkittävää apua lastensuojelun työntekijöiltä. Heille oli jäänyt kokemus, että heitä kuunneltiin ja tarvittaessa tuettiin eron jälkeisessä isyydessä. Kolme isää kertoi lastenvalvojan vastaanotolla kokemuksestaan, että heidät jyrättiin ja heidän toiveitaan ei edes kysytty. Yksi isä oli käyttänyt perheneuvolan palveluita eron jälkeen, mutta toivottuun lopputulokseen ei päästy, koska entinen vaimo kieltäytyi yhteisistä käynneistä.

Uskon, että tutkimukseni tuloksella on ajatuksia herättävä vaikutus eroisien ja niiden ammattilaisten keskuudessa, jotka kohtaavat työssään eroperheitä. Haluan tuoda tutkimuksellani esille isien tuntemuksia ja kokemuksia eron jälkeisten suhteiden merkityksellisyydestä ja miten käytännön työssä voitaisiin parantaa isien ja lasten suhteita ja luoda lapselle aito oikeus säilyttää suhteet etävanhempaan myös eron jälkeen. Toivon

myös, että isien, äitien ja uusien puolisoitten itseyttämykseen tämä tutkimus voisi antaa ajattelemisen aihetta.

8.3 Jatkotutkimukset

Jatkotutkimuksen kannalta jäin pohtimaan lasten kokemuksia näissä kahdessa tapauksessa, jossa isän uusi puoliso ei hyväksynyt lasta. Miten lapset kokivat tämän tilanteen ja millä tavalla se on vaikuttanut heidän isäsuhteeseen? Luulen, että saman kokeneita lapsia on tässä maassa huomattavan paljon, onhan uusperheitä tilastoitu olevaksi Suomessa tällä hetkellä reilu 9 % (Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet 2013.) Forsbergin (2003) mukaan sosiologinen keskustelu perheestä ja lapsen läheisyydestä ei ole vielä juurikaan suuntautunut lapsiin. Hän viittaa tunteiden ja parisuhteiden vaihtuvuuteen lasten perhekokemuksena.

Mielenkiintoista olisi myös toteuttaa tutkimus pelkästään tämän edellä mainitun kokemuksen omaaville isille. Millä tavalla he ovat kokeneet tilanteen ja miten ovat toimineet tilanteessa, jossa uusi puoliso ei hyväksy isän ja lapsen yhteydenpitoa?

Lähteet

- Aaltola, Juha & Valli, Raine (2001) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: Gummerus
- Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (2004) Johdanto isyyksien tutkimiseen. Teoksessa Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.) Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere, Vastapaino, 9 – 25
- Ahrons, Constance R. & Tanner, Jennifer L. (2003) Adult Children and Their Fathers: Relationship Changes 20 Years after Parental Divorce. *Family Relations*. 52 (4) 340–351.
- Biringen, Zeynep & Easterbrooks, Ann. M. (2012) The integration of emotional availability into a developmental psychopathology framework: Reflections of the special section and future directions. *Development and Psychopathology*, 24, 1-8
- Bretherton, Inge. (2010) Fathers in attachment theory and research: a review. *Early Child Development and Care* 180 (1&2), 9–23
- Broberg, Mari & Hakovirta, Mia (2009) Lapsistaan erillään asuvana eron jälkeen. Teoksessa K. Forssén, A. Haataja ja M. Hakovirta (toim.) Yksinhuoltajuus Suomessa. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D 50/2009. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy, 186–200
- Castrén, Anna-Maija (2009) Onko perhettä eron jälkeen? Eroperhe, etäperhe, uusperhe Helsinki: Caudeamus
- Duodecim (2004) Kiintymyssuhdeteoria – tutkimuslöydöksistä käytännön sovelluksiin. 120 (15) s. 1866 -73
- Emery, Robert (1994) Renegotiating family relationships: Divorce, child custody and mediation. New York: Guildford Press
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (2005) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino

Forsberg, Hannele (2003) Hajoittavat ja koossa pitävät tunteet. Teoksessa Forsberg, H. & Nätkin R. (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamos 86 -102.

Goodsell, Todd, L. & Meldrum, Jaren, T. (2010) Nurturing fathers: a qualitative examination of child-father attachment. Early Child Development and Care 180 (1&2), 249–262.

Haapasalo, Jaana verkkojulkaisu teoksessa Honkatukia, P. & Kivivuori, J (toim.) (2006) Nuorisoriikollisuus IV Kasvu ympäristön varhaiset riskitekijät rikollisen käyttäytymisen kehityksessä. (viitattu 25.1.2015)

Haapasalo, Jaana (2007) Aiheuttavatko lapsuuden traumakokemukset psyykkisiä häiriöitä? Psykologia, 42 s. 84-100.

Haapasalo, Jaana (2008) Kriminaalipsykologia. Jyväskylä: PS-kustannus. s 38-65

Hakala, Juha (2009) Isän kasvatuseroppi. Gummerus Jyväskylä

Hakovirta, Mia & Broberg, Mari (2014) Isyys eron jälkeen. Teoksessa Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna (2014) (toim.) Isän kokemus Tampere: Gaudaemus

Haugen, Gry Mette D (2010): Children's perspectives on everyday experiences of shared residence: Time, emotions and agency dilemmas. Children & Society 24 (2), 112-122.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2000) Tutkimushaastattelu. Helsinki: Yliopistopaino

Hokkanen, Tiina (2005) Äitinä ja isänä eron jälkeen. Yksinhuoltajavanhemmuus arjen kokemuksena. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 267. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Hughes, Daniel (2011) Kiintymyskeskeinen vanhemmuus, toimivuutta kasvatukseen. suom. Liisa Ritanen Tampere: PT-kustannus

Huttunen, Jouko (1994) Isyys ja miehisuus: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa Juha Virkki (toim.) Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin. Helsinki: WSOY, 46–66.

Huttunen, Jouko (2001) Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus

Huttunen, Jouko (1990) Isän merkitys pojan sosiaaliselle sukupuolelle. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 77. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Huttunen, Jouko (1999) Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa Jokinen, Arto (toim.) Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere University Press, Tampere 169 – 193

Hämäläinen, Pekka (2010) Isä ja minä, ainutlaatuinen ihmissuhde hyvässä ja pahassa. Helsinki: Minerva

Isät lapsen asialla ry, lakityöryhmä 12.11.2012 (viitattu 28.1.2015)

Kelly, Joan B. & Emery, Robert E. (2003) Children's adjustment following divorce: Risk and resilience perspectives. Family Relations. 52 (4) 352–362.

Kiiski, Jouko (2011) Suomalainen avioero 2000- luvun alussa Miksi avioliitto puretaan, miten ero koetaan ja miten siitä selviydytään? Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Education, Humanities, and Theology

Kolehmainen, Jani & Aalto, Ilana (2004) Johdanto isyyksien tutkimiseen. Teoksessa Ilana Aalto & Jani Kolehmainen (toim.) Isäkirja. Mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Tampere: Vastapaino

Koskela, Jari (2012) Avioero suomalaisen miehen kokemana, Ero ja erosta toipuminen prosessina Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Social Sciences and Business Studies

Kontula, Osmo & väestöliitto, Perhebarometri 2013, Yhdessä vai erikseen? Tutkimus suomalaisten parisuhteiden vahvuuksista, ristiriidoista ja erojen syistä. Väestötutkimuslaitos – Katsauksia E 47/2013

Kuusinen, Tuija & Lintunen Leena (2000) Parisuhde ja kiintymyssuhdeteoria Psykologia 1/2000

Kääriäinen, Aino (2008) Ero haastaa vanhemmuuden. Helsinki: lastensuojelun keskusliitto

Laine, Timo (2001) Miten kokemusta voidaan tutkia? Teoksessa Aaltola, Juha & Valli, Raine (2001) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: Gummerus

Linnavuori, Hannariikka (2007) Lapsen kokemuksia vuoroasumisesta. Jyväskylä studies in education, psychology and social research. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Lupton, Deborah & Barclay, Lesley (1997) Constructing Fatherhood: Discourses and Experiences. London: Sage

Lovas, Gretchen S. (2005) Gender and patterns of emotional availability in mother–toddler and father–toddler dyads. *Infant Mental Health Journal*, 26, 327 – 353.

Manninen, Vesa (1991) Pojan polku, isän tie – psykoanalyttisia tutkimuksia pojan kasvusta, isän merkityksestä ja miehen tavoitteista. Suomen Nuorisopsykiatrisen Yhdistyksen julkaisuja. Helsinki: Kirjayhtymä

Mesiäislehto-Soukka, Helinä (2008) Vajavainen vanhemmuus – Ohitettu isyys. Isien kokemuksia vanhemmuudesta eron aikana ja sen jälkeen. Pro Gradu tutkielma, sosiaalipolitiikka, Tampereen yliopisto

Minuchin, Salvador (1988) Families and family therapy. London: Tavistock.

Mykkänen, Johanna (2010) Isäksi tulemisen tarinat, tunteet ja toimijuus Jyväskylä studies in education, psychology and social research. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Mykkänen, Johanna & Aalto, Ilana (2010) Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset, Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura Verkkojulkaisuja 34.

Mykkänen, Johanna & Eerola Petteri (2014) Sitoutuminen ja vastuu isyyden alussa. Teoksessa Eerola Petteri & Mykkänen Johanna (toim.) Isän kokemus (2014) Helsinki: Gaudemus 49-74.

Myllärniemi, Jorma (2010) Mieheksi ilman isää. Helsinki: Kirjapaja

Mäkijärvi, Leena (1995) Viikonloppulapsi. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino

Salo, Saara & Flykt, Marjo (2013) Lapsen ja vanhemman välisen emotionaalisen saatavillaolon merkitys lapsen kehityksessä ja hyvinvoinnissa. *Psykologia* 48, 5 s.402 - 416

Seltzer, Judith A. (1991) Relationship between father's and children who live apart: The fathers's role after separation. *Journal of Marriage and the Family* 53, 70 -101

Silvén, Maarit & Kouvo, Anna (2010) Vuorovaikutus, varhainen kiintymyssuhde ja psyykkinen hyvinvointi. Teoksessa: M. Silvén (toim.) Varhaiset ihmissuhteet: polku lapsen suotuisaan kehitykseen. Helsinki: Minerva, 65–89.

Smart, C. 1999. The 'new' parenthood: fathers and mothers after divorce. Teoksessa E. Silva & C. Smart (toim.) The new family? London: Sage. 100–114.

Sund, Ralf (2005) Ero, selviytymisopas miehelle. Helsinki: Kirjastudio

Tuomi, Marian (2008) Parisuhde päättyy - isyys jatkuu, Miesten kokemukset suhteista lasten äiteihin sekä isyydestä eron jälkeen Lisensiaatintutkimus Turun yliopisto Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2013) Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Tammi

Tuovinen, Paula (2014) Isyys yksinhuoltajan kertomana. Teoksessa Eerola Petteri & Mykkänen Johanna (toim.) Isän kokemus (2014) Helsinki: Gaudemus 127 - 158.

Tiittula, Liisa & Ruusuvuori, Johanna (2005). Johdanto. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (2005) Haastattelu. Tutkimus tilanteet ja vuorovaikutus Tampere: Vastapaino 9 - 22

Ritala-Koskinen, Aino (2001) Mikä on lapsen perhe? – Tulkintoja lasten uusperhesuhteista. Tampereen yliopisto: Sosiaalipolitiikan laitos / Sosiaalityö. Väestöliitto. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 38/2001.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (2005) Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula Liisa (toim.) Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino 22 - 57

Ronkainen, Suvi (1999) Ajan merkitsemät. Subjektiviteetti, tieto ja toimijuus. Helsinki: Gaudeamus

Roos, Esa (2001) Mitä rakkaus on? Teoksessa Roos, Esa & Manninen, Vesa & Välimäki, Jukka (toim.) Rakkaus, toive, todellisuus. Psykoanalyttisia tutkielmia. Helsinki: Yliopistopaino

Panttila, Raija (2005) Kahden kodin lapsuus. Katsaus lapsen vuorottelevan asumisen kirjallisuuteen ja käytännön toteutukseen. Soccan ja Heikki Waris instituutin julkaisusarja 1/2005. Helsinki: Heikki Waris –instituutti.

Peart, Norman Pungello, Elizabeth Campebell, Frances & Richey, Thomas (2006) Faces of Fatherhood: African American Young Adults View the Paternal Role Families in Society, 87 (1)

Pernu, Simo & Pohjola, Mikko (2011) Ero ja Isyys, Opas eroperheiden kanssa työskenteleville, Sosiaali- ja terveysministeriö

Pettilä, Ulla & Yli-Marttila, Lea (1999) Eron vaiheet. Kirja eroaville ja eroavien auttajille. Tietosanoma

Plihtari, Elina (2010) Eron jälkeinen vanhemmuus etä-isän näkökulmasta. Pro Gradututkielma Jyväskylän yliopisto

Pösö, Tarja (2008) Kiistanalaiset perhesuhteet ja tutkimisen moraali. Teoksessa Marianne Notko & Eija Sevon (toim.) Perhesuhteet puntarissa. Helsinki: Gaudeamus 93 – 107

Vilen, Marika, Leppämäki, Päivi & Engström, Leena (2008) Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY

Vuori, Jaana (2001) Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toistot ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Sosiologian ja sosiaalipsykologian väitöskirja Tampereen Yliopisto

Väänänen, Riitta (2013) Perheen rakenteen, dynamiikan ja arvojen merkitys lapsen psyykkiselle hyvinvoinnille. Publications of the University of Eastern Finland Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 68

Muut lähteet:

Markova Keijo: Kiintymyssuhdeteoria aikuisrakkauden teoreettisena perustana, Väestöliitto: Parisuhdetietoa ammattilaisille. Saantitapa: <http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/parisuhdetietoa-ammattilaiselle> (viitattu 2.4.2015)

Suomen virallinen tilasto (SVT): Perheet [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-3215. 2010, Liitetaulukko 4. Uusperheet 1990–2010 . Helsinki: Tilastokeskus Saantitapa: http://www.stat.fi/til/perh/2010/perh_2010_2011-05-27_tau_004_fi.html (viitattu 20.2.2015)

Anita Saaranen-Kauppinen & Anna Puusniekka. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. <<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/>>. (viitattu 13.3.2015)

Lait:

Laki lasten huollosta ja tapaamisesta (viitattu 20.2.2015)

Liitteet 1 ja 2

Liite 1

Haastattelurunko:

Aika ennen eroa

1. Kuvaile suhdettasi puolisoon ”hyvinä aikoina”
2. Kuvaile suhdettasi lapsiin/lapseen ”hyvinä aikoina”

Erovaihe

1. Miten suhde puolisoon muuttui?
2. Muuttuiko suhde lapsiin tässä vaiheessa?
3. Miten erovaihe hoidettiin? (Lasten asiat, eroon liittyvät asiat)
4. Mitä asiat tuottivat hankaluuksia?

Eron jälkeinen aika

1. Kuvaile suhdettasi entiseen puolisoon, miten se toimii ja miten asiat hoituvat?
2. Miten tämänhetkinen suhde entiseen puolisoon vaikuttaa sinuun isänä?
3. Kuvaile suhdettasi lapsiin/lapseen?
4. Miten tämänhetkinen suhde lapsiin/lapseen vaikuttaa sinuun isänä?
5. Mikä on vaikeinta tämänhetkisessä isyydessäsi?
6. Mikä on parasta tämänhetkisessä isyydessäsi?

Liite 2

TAUSTATIETOLOMAKE

Ikä

Koulutus

Ammatti

Parisuhteen noin kesto ja eron ajankohta

Eron vireillelaittaja

Lasten ikä, sukupuoli

Huoltajuus

Tapaamismuoto ja kuinka usein

Onko sinulla uusi parisuhde tällä hetkellä